

madártávlat

Természetvédelmi folyóirat

**Az ugartyúk
Átvállaljuk
Mesterséges odútelepek**

Nemzetközi Madármegfigyelő Nap

október 2-3

Aki a csoportok által szervezett programokon kíván részt venni, kérjük érdeklődjön a helyi csoportoknál vagy a titkárságon.

A megfigyelés adatait 2-án 12-18 óra között 3-án 10-16 óra között telefonálja meg vagy faxolja el a titkárságnak (tel/fax: 1/275 6267, 1/275 6247).

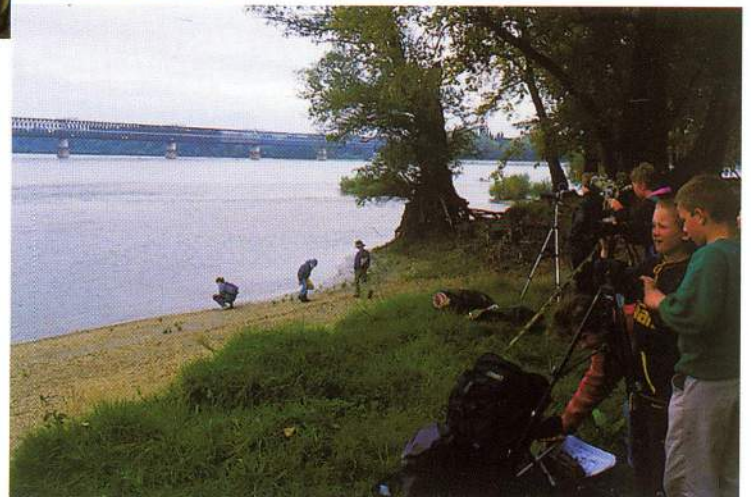
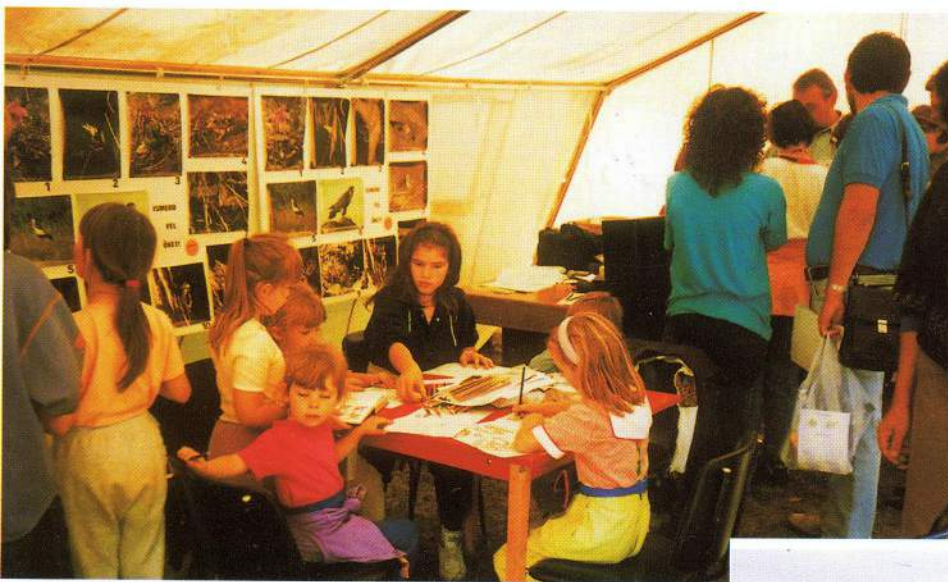
Az alábbi adatokat kérjük bemondani:

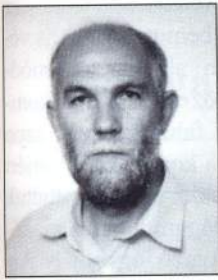
- A megfigyelés helyszíne
- Hány fő vett részt a megfigyelésben
- Hány madarat láttak
- Mi volt a három leggyakoribb faj
- Volt-e valami különlegesség

Az adatokat közlők sorsoláson vesznek részt.

Grafikák: Vizer Gábor

Hogy mik vannak!

Augusztus 10. reggel 9 óra. Környei Bélával a Duna-Tisza közti gyepek térképezésére indu-

lunk, mikor szól a telefon. A Természetvédelmi Hivatalból hívnak, hogy az M7-es autópályán az átépítési munkálatok során nagy mennyiségű kígyótojást találtak. Leálltak a munkával, nem tudják mit tegyenek, kérik, menjünk oda. Dabas tájáról fordulunk vissza, közben Béla hívja a Magyar Aszfalt Kft. főépítészvezetőségén Kiss Imre főmérnököt, hogy hova kell mennünk, és mit tud a dolgról. Az általa elmondottakból kiderül, hogy az autópálya vízlevezető csatornáját akarták felújítani, amikor a gépek nagy mennyiségű kígyótojást találtak. A helyszínen lévő munkavezető, Pintér István Tamás a munkát leállította, a gépeket és az embereket másik munkára irányította, és beszólt a központba, hogy keressék meg a természetvédőket. Hosszadalmas telefonálgatás után jutot-

név szerint Harmat Péter, Ignác György és Orbán István. A vízlevezető kövei felszedve, s az országút alatti üregből egymás után kerülnek elő a vizisikló és kockás sikló tojások. Sajnos a markológép, mielőtt megállították volna, sok tojást és éppen kikelt siklót el-

A szerző felvétele

Nemrég kikelt vizisikló

pusztított, de sok tojás megmaradt, és a környéken - bármerre lépünk - frissen született siklók menekülnek. A vízlevezető árok tehát ideális tojásrakó helyet nyújtott a környék vízi- és kockás siklóinak, hiszen az üreget az átszivárgó víz nedvesen, míg a felette lévő aszfalt melegen tartotta.

A fiatal siklókat, amelyeket meg tudunk fogni, és az épen maradt, fias tojásokat lejjebb vittük, védett helyre, ahol talán órák múlva kikeltek.

Be kell vallanunk, hogy az eset jólesően megdöbbenett mindkettőnket, hiszen hosszú praxisunk tapasztalásaira általában nem ez a jellemző, hogy holmi kígyótojások miatt gépek, emberek megállnak, s addig nem folytatják a munkát, amíg az állatok biztonságba nem kerülnek.

Köszönjük tehát a Magyar Aszfalt Kft.-nek - ahol Kiss Imre elmondása szerint ez természetes -, és köszönjük Pintér István Tamásnak, Harmat Péternek, Ignác Györgynek és Orbán István-

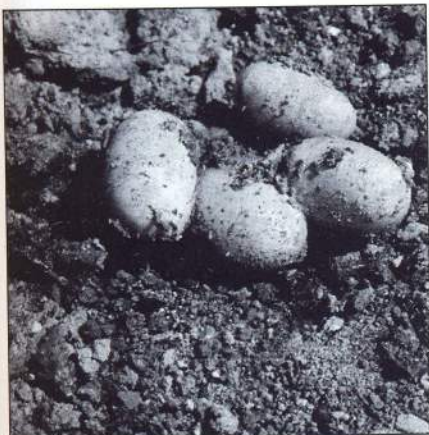
Péchy Tamás

A kiforgatott siklótojások

tak el a Természetvédelmi Hivatalhoz, ahonnan minket értesítettek.

Közben elérjük a helyszínt, Budapesttől mintegy 30 km-re, s beállunk az építkezés helyére. Az emberek már ott vannak, ők azok, akik a tojásokat találták,

Néhány az épen maradt tojások közül

Ez a szám tagjaink anyagi segítségével jelenhetett meg.

Tartalom

A természet szolgálatában	2
gyakorlati természetvédelem	
Az ugartyúk kutatási és védelmi programja a Hevesi-síkon	3
tájak, emberek	
Terepen Bagyura Jánossal	5
az év madara: a fehér gólya	7
mondom a magamét	
Mi, madárvédők	8
Átvállaljuk	8
a természet a művészetben	
Egy festőművész gondolatai a természetről, festészetéről	9
ami nem madár	
Nemszeretem állatok a ház körül	10
mozaik	12
könyvespolc	15
postaláda	
Tenyéryni tó - tengeryi madár	16
madarász suli	
Mesterséges odútelepek	17
tizenévesek írták	20
mme hírek	21

A címlapon fiatal héja
Bagyura János felvétele.

Főszerkesztő:

Péchy Tamás

Szerkesztőbizottság:

Fidrich Róbert

Drexler Szilárd

Dr. Kalotás Zsolt

Lovászi Péter

Marik Pál

Schmidt Egon

Szerkesztőségi titkár:

Dohán Zsófia

Nyelvi lektor:

Árki Zsóka

Szedő:

Bányai Lászlóné

Kiadja:

Magyar Madártani és

Természetvédelmi Egyesület (MME)

<http://www.mme.hu>

Telefon és fax: 1/275-6267, 1/275-6247

Felelős kiadó:

Fidlóczy József

Felelős terjesztő:

Harangi István

Szerkesztőség:

2345 Apaj, Platán sor 1.

E-mail: madartavlat@mme.hu

Kéziratokat nem őrzünk meg

és nem küldünk vissza.

Nyomás:

LKL Color Kft.

A lap elektronikus változata:

<http://www.madartavlat.hu>

ISSN 1217-7156

Az elmúlt napokban többször elhangzott a kérés: tájékoztassuk tagjainkat arról, miért romlott meg egyesületünk viszonya a környezetvédelmi miniszterrel.

Számítógépem előtt ülve éppen azon tanakodtam, miként elégítem ki ezt az igényt anélkül, hogy a politikai szándék sanda vádját ismét magunkra ne vonjam, amikor szobámba beviharzott Bagyura Jancsi, a ragadozómadár-védelmi program vezetője. Csak beugrott - mondta -, hogy megossa velem előző napi sikerélményét és örömet, amely az egyesületről készülő film forgatása közben érte. Éppen a kékvércse védelméről forgattak, és a fészkelőtelep közelében, az általunk leszigeteltetett középfszűlt-ségű vezeték tartóoszlopán ült két, éppen akkor kirepült fióka. Hamarosan megjött az öreg hím, beszállt közéjük, megetette őket. Ez a szigetetlen oszlopon egy halált okozó szituáció. Hangjában öröm bujkált, hogy munkája eredményeként ez alkalommal nem madár-temeket kellett begyűjtenie az oszlop alatt, hanem megörökíthették az egészséges családot, mindannyiunk gyönyörűségére. Már rohant is tovább, hogy a Természetvédelmi Hivatal és az Elektromos Művek képviselőivel a helyszínen egyeztessék a következő szigetelésre váró szakaszt. Ahogy kilépett a szobámból, elgondolkoztam azon, vajon a Miniszter Úr tudatában van-e annak, és érdekli-e egyáltalán, hány madáretetet mentett meg az egyesület azzal, hogy megtervezte, elkészítette a szigetelőket gyártó gépet, kiharcolta a szigetelő szabványosítását, jó partneri viszonyt alakított ki a gyártóval és az Elektromos Művekkel és hogy a támogatók - köztük a Központi Környezetvédelmi Alap (KKA) igen jelentős - hozzájárulásával, a tagság és Bagyura János munkájával a legveszélyeztetettebb oszlopok közel 10%-át leszigeteltette? Vajon érdekli-e a Miniszter Urat, hogy hány madárnak kell még elpusztulnia a maradék 90%-on, és vajon érdekli-e, hogy az idén jelentősebb támogatás hiányában alig tudunk ezen segíteni, hiszen a megszüntetett KKA helyébe lépő KAC pályázatot eddig még ki sem írták. *(A lap nyomdába adásával egyidőben a pályázatot végre kiírták szerk.)*

Másnap. Megszólal a telefon. Egy hölgy jelzi, találtak egy sérült egerész-

ölyvet. Kéri, menjünk érte. Felveszem az adatokat, és hívom is az úton lévő Jancsit, miközben Fidusz kollégám egy újabb bejelentést fogad. Mire Jancsi dolga végeztével visszatér, már 12 hívás várja. Ezek jelentős része sérült vagy talált fiókaival kapcsolatos. Vannak akiket rávesz - elsősorban budapestieket -, hogy hozzák be a madarat. Van, akit rábíz a közelben lakó "ragadozó" tagtársra. Majd útitervet készítve elindul éjszakába nyúló útjára, hogy begyűjtse a maradékokat.

Elgondolkoztam rajta, vajon hogyan szervezte volna meg Jancsi ezt a napját, ha 1993-ban egy Phare pályázat keretében nem tudunk terepjárókat vásárolni, és ha ezeket a KKA támogatásával 1997 végén nem tudjuk újakra cserélni, illetve a ragadozómadár-védelmi program KKA támogatásával működtetni? Vajon tudta-e a Miniszter Úr, és érdekelte-e egyáltalán, hogy ezeknek a gépkocsiknak a segítségével mennyi átvállalt álla-

A viszonyunk tehát nem tudott megromlani a Miniszter Úrral, mert megromlani csak az tud, ami egyszer jó volt.

mi feladatot old meg az egyesületünk, amikor - nyilvánvalóan erre a teljesen szabályos gépkocsivásárlásunkra célozva - a KKA pénzek megengedhetetlen felhasználásáról nyilatkozott a sajtónak? Vajon tudja-e, hogy az ideai támogatások elmaradásával a telefonálókat kénytelenek leszünk hozzá irányítani?

Ismét szól a telefon. Szentendrey Géza a vonalban. Közli, hogy sikerült egy kis támogatást szereznie a 4 db dunabogdányi gólyafészek-magasítóra. Nagyszerű! De mi lesz a többi 400 darabbal? Sok fészket kéne még a vezetékekről felemelni. A viharok sokat megromlaltak, sok előregedett magasítót ki kellene cserélni. Ami eddig elkészült az mind felhelyezésre került, újabakra nincs pénz. A KKA pályázatunkat, amelynek támogatásával nagyobb mennyiséget kívántunk előállítani, már kétszer elutasították pénzhány miatt.

Eszembe jutott az is, amikor a közel múltban a Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálatunk konferenciáján - melyet elsősorban a falugazdászok számára rendeztek konferenciáján, és melynek témá-

ja a füves élőhelyek védelme volt - az egyik angol előadó bemutatta a haris védelmében sikeresen alkalmazott módszereket és az ahhoz kapcsolódó kompenzációt. Akkor a falugazdászok azon kérdésére, hogy ez a kompenzáció miért nem működik nálunk, csak azt tudtuk válaszolni: mert még mindig nem készült el az ezt szabályozó jogszabály. Arra a kérdésükre pedig, hogy miért nem, és mikorra várható végre, csak azt tudtuk válaszolni: kérdezzék meg a minisztert.

Végezetül elgondolkoztam a nap eseményein és azon, hogy vajon Bagyura Jancsi nemzetközileg is elismert áldozatos munkáját, szakértelmét - ha kíváncsi lenne rá egyáltalán - mennyire értékelné a Miniszter Úr, aki számára az egyedüli mérce a diplomák száma.

Az ilyesmi Őt azonban láthatólag nem érdekli. Ha érdekelné, jelenlétével megtisztelte volna egyesületünk 25. születésnapja alkalmából rendezett ünnepséget. Még csak arra sem méltatott minket, hogy magát kimentse, vagy valamilyen munkatársával képviseltesse, ami nagy megütközést keltett külföldi vendégeink körében.

Természetesen az érdektelenség nemcsak egyesületünknek szól, hanem az egész társadalmi mozgalomnak is. Erről meggyőződhattünk a Környezet- és Természetvédő Szervezetek Országos Találkozásán, ahova Ő volt az első miniszter, aki

nem tartotta fontosnak elmenni.

A viszonyunk tehát nem tudott megromlani a Miniszter Úrral, mert megromlani csak az tud, ami egyszer jó volt. Vele pedig egyáltalán nem sikerült jó viszonyt kialakítani, és ez nem rajtunk múlott. Ő láthatóan eltökélte, hogy mindent és mindenkit tönkre tesz, aki az előző kormánnyal úgymond együttműködött. Egyesületünk pedig - így igaz - minden eddigi hivatali elődjével - tekintet nélkül pártállásukra - sikeresen együttműködött, és többek között ezzel is nagyon komoly nemzetközi elismerést vívott ki magának. Sajnáljuk, hogy vele nem sikerült, mert Ő nem tartott rá igényt. Reméljük, hogy az együttműködés ismét sikeres lesz majd hivatali utódaival. Mert mi a természet védelme érdekében mindenkivel hajlandóak vagyunk együttműködni, akinek a természet védelme fontos, vagy legalább hivatali kötelezettségének tekint.

Egyesületünk 25 éves története azt bizonyítja, hogy mi nem politikai érdekeket, hanem a természetet szolgáljuk. De azt tántoríthatatlanul!

Az ugartyúk kutatási és védelmi programja a Hevesi-síkon

Borbáth Péter

Az ugartyúk Dél-, Délkelet-Európában, a volt Szovjetunió európai részének déli területein, Délnyugat-Ázsiában, Indiában és Észak-Afrikában költ. Európai állományát 41-160 ezer párra becsülik. Legjelentősebb számban Spanyolországban, Franciaországban és Oroszországban költ.

Korábban Magyarországon számos helyen előfordult és fészkel, Mödlinger (1978) több dunántúli területről is említi, napjainkra azonban legjelentősebb fészkelőterületei a Duna-Tisza közére és a Hortobágyra korlátozódnak.

Változatos élőhelyeken költőhelyei homokhátak közé ékelődő szoloncsák szikések, homokbuckák, laza talajú kultúrterületek, gyümölcsösök, szőlők, kapások, erdőtelepítések, szolonyec szikes puszták, füves puszták, ritkán mészköves fennsíkok és kavicsbányák.

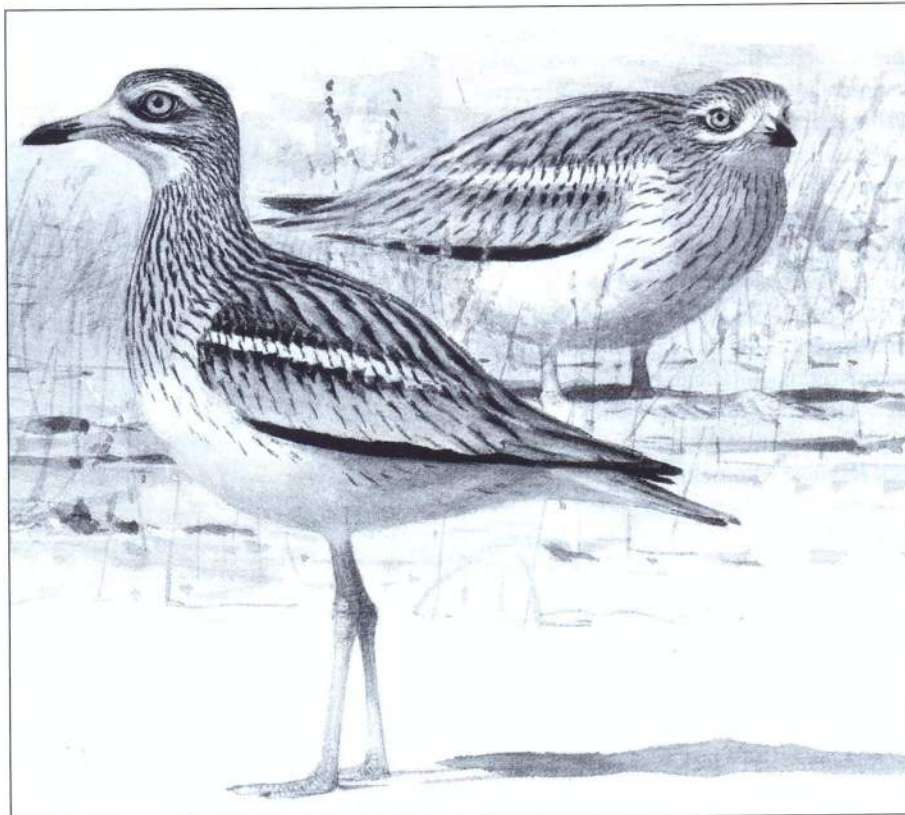
Jelenlegi hazai állománya 200-250 párra tehető.

A Bükki Nemzeti Park Igazgatósága, valamint a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Bükki Csoportja a Hevesi - sík 30 000 ha-os mintaterületén 1994 óta végzi fészkelő fajok állományfelmérését (RTM). Ennek során az itteni ugartyúállományról is részleges információkat szereztünk, majd ezek az eredmények és tapasztalatok vezettek egy szélesebb körű fajvédelmi program beindításához. A program 1997-ben indult, a kezdeti célkitűzések között az állomány pontos felvételezése, ezzel együtt az élőhelyválasztás vizsgálata, az őszi gyülekezés nyomon követése, a veszélyeztető tényezők felkutatása és a védelmi teendők ellátása szerepelt.

A PROGRAM MÓDSZEREI

Mivel a madár rejtőzködő tollazata és viselkedése, valamint nappali inaktivitása miatt a vizuális revírkeresés nehézkes, a következő módszert alkalmaztuk.

Bizonyos esetekben csak a fészkelő megjelölésére került sor, és csak annak közvetlen környékét kerülték el a munkagépek, máskor - ha a fészkek a táblaszélhez közel esett, illetve csak körülbe-

Lars Jonsson

Ugartyúk

A korábbi revírek mellett azokat a területeket is megvizsgáltuk, ahol az élőhelyviszonyokat alkalmasnak véltük a faj számára (tavaszi vetésű mezőgazdasági területek, parlagterületek, szikes kopárok stb.). Az így számba vett területeket április-május hónapban éjszaka látogattuk meg, amikor a madarak aktívak, és rendszeresen hallatják jellegzetes hangjukat. (Mindez elősegíthető ugartyúkhang megfelelő hangerővel történő lejátszásával.) Ily módon leszűkítettük a vizsgálandó területek számát, és a következő alkalommal már a madarak nappali felkutatása is könnyebbé vált.

Mivel a revírek többségét szántóföldön találtuk, a várható talajmunkák veszélye szükségessé tette a fészkelők pontos felkutatását, ami a kotló madár többszöri figyelésével történt. Mindeközben a területen gazdálkodóval is kapcsolatba léptünk, így időben értesülhettünk az esedékes munkálatokról.

lül helye volt ismert - egész táblarészt hagytak érintetlenül. Ezek a lépések mindig eredményesek voltak, az általunk ismert fészkelők közül egyiknél sem okoztak pusztulást mezőgazdasági munkák.

A költési idő után is próbáltuk nyomon követni a madarakat (gyakran csak ekkor nyertünk képet a költés sikerességéről), majd pedig az őszi gyülekezési helyeiket is felkutatuk.

EREDMÉNYEK

A megtalált revírek és egyéb, költési időben történő egyedi észlelések alapján a dél-hevesi ugartyúállomány kb. 15 párra tehető. A költőhelyek elhelyezkedése szerint a faj laza hálózatban fészkel, a megfigyelések pedig nagyfokú területűségről tanúskodnak. Mindezek és az a tény, hogy szomszédos, hasonló jellegű területekről nem sikerült kimutatni a madarat, valamint hogy gyakorta

Ugartyúk tojásai

ugyanabban a táblában költ, azt mutatják, hogy az ugartyúkok évtizedek óta ugyanazokat a tradicionálisnak mondható költőterületeket használják.

További fontos megfigyelés, hogy az elmúlt években ezen költőterületeken belül a faj élőhelyváltása zajlott le, ami a fészkelőhelyek viszonylatában az eredeti gyepterületekről a mezőgazdasági kultúrák felé irányult.

Az eddigi eredmények csak az élőhelyváltás tényét jelzik, a valódi okok felkutatása további vizsgálatokat igényel. A legfontosabb okok között szerepel a gyepterületek eltűnése, a megmaradt területeken az alullegettettség miatt a gyepestruktúra átalakulása, a könnyen felmelegedő és megfelelő kitekintést biztosító kopár felszínnek megszűnése, esetleg a táplálékbázis átalakulása.

A GYEPEK SZEREPE

A gyepek jelentősége továbbra sem csökkent, hiszen mindig csak az azokkal szomszédos táblákban telepszik meg, és az éjszakai megfigyelések szerint táplálkozóterületekként továbbra is fontos szerepet töltenek be.

A tavaszi érkezés után a kotlás megkezdéséig (kb. 2 hét) mindig gyepen tartózkodnak, itt regenerálódnak, elképzelhető, hogy a pázás is itt történik. Valószínű, hogy ezek a gyepterületek lehetnek eredeti költőhelyeik, melyekhez továbbra is ragaszkodnak, csak a fészkelés zajlik a szomszédos táblákon.

A tavaszi érkezések bizonyos területeken évről-évre napra pontosak (pl.: Tarnaszentmiklós-Garabont: április 9.), ami szintén azt támasztja alá, hogy ugyanazok a párok ugyanazokat a fészkelőhelyeket használják évek óta.

ŐSZI GYÜLEKEZÉS

Az ugartyúkok a fiókák felnevelése után késő nyáron, ősz elején egy bizonyos területen kisebb-nagyobb csapatokba verődnek, és vonulásukig együtt

tenek a madarak, és a kialakult családok magukhoz vonzzák a vonuló magányos családokat.

Valószínű, hogy ezek a csapatok a környékbeli állományból verődnek ősz-

Tojások szántóföldi környezetben

maradnak. Valószínűleg ezek a csapatok egy-egy régió fiatalokkal kibővült állományából verbuválódnak.

Térségünkben a 80-as évek végén Kömlő község határában leltünk egy őszi gyülekezőhelyre (kb. 100 ha-os mezőgazdasági tábla), ahol évenként 30-60 madár tartózkodott az október végi elvonulásig. Az elmúlt években ez a terület fokozatosan elveszítette jelentőségét, viszont 1997-ben egy másik gyülekezőhelyet találtunk Tarnaszentmiklós határában, ahol tavaly is megfigyelhettük az ugartyúk csoportosulását.

Megfigyeléseink szerint ezek a gyülekezőhelyek azokon a területeken alakulhatnak ki, ahol nagyobb sűrűségben köl-

sze, így ezek számbavétele fontos információt nyújt az állomány alakulásáról, az éves szaporulatról.

VÉDELMI HELYZET, TERMÉSZETVÉDELMI TEENDŐK

A fent leírtak alapján elmondható, hogy az ugartyúknak egy jelentős populációja él a Hevesi-síkon. A táj szerencsés adottsága az a mozaikos gyepszántó élőhelykomplex, amely megegyezik a faj ökológiai igényeivel. A természetvédelem, és ezen belül az ugartyúkvédelem legfontosabb teendője ennek az élőhelystruktúrának a fenntartása, elsősorban a még meglévő gyepterületek megőrzése.

Rejtőzködő ugartyúkfiókák

A szerző felvételei

Terepen Bagyura Jánossal

A riportot készítette Drexler Szilárd

Hangulatos tölgyerdőben ballagunk az ösvényen. A fák közül barátposzáta, csilpcsalpfüzike énekét hallani, fiatal meggyvágók repülnek át a nyiladékon. Hirtelen egy árnyék villan, ragadozó madár húz át a fejünk fölött, és néhány másodperc múlva már el is tűnik a szemünk elől a lombkorona mögött.

- Fiatal egerészölyv - mondja János. - Az öreg madarak ilyenkor már vedlenek, nem ilyen ép a tollazatuk.

Bagyura János, 45 éves madarász, munkája, hobbija egyaránt a ragadozó madarak védelme, életük, szokásaik kutatása. Most is, ahogy a sólyomfészket rejtő szikla felé ballagunk, magabiztosan és komoly tudás birtokában beszél a munkájáról, a ragadozó madarokról:

- A természet és a madarak iránti szeretet gyerekkorból ered. Budapest III. kerületében, Péter-hegyen laktunk, ami akkor gyakorlatilag a város széle volt. A bátyámmal gyakran kóboroltunk a természetben. Nem ismertünk szakavatott madarászt, ösztönösen figyeltük a madarakat, s ha csak tehetjük, megfogtuk őket, hogy közelebbről is megnézhessük. Emlékszem, már 10-12 éves koromban is mindig volt otthon valamilyen madarunk - szenvedélyesen szeretjük a madarakat -, gyakran neveltünk otthon szarka- és szajkófiókat, melyeket azután szabadon tartottunk a ház körül. Emlékezetes számomra, hogy nevelt csókáim 25-30 kilométeres kerékpártúráimra is elkísértek, alkalmanként a vállamon megpihenve.

14 éves lehettem, amikor valaki vörösvércse-fiókat hozott nekem, amiket egy műfészekben neveltem föl az udvarunkban álló fán. Fantasztikus élmény és öröm volt számomra, hogy rendszeresen közről figyelhettem meg viselkedésüket.

Ekkoriban galambokat is tartottam, amelyek a kezdeti ijedtség után néhány nap alatt megszokták a szárnyaikat próbálgató vércsüket. Visszajártak a kitett táplálékra, két hét után már önállóan vadásztak a környékbeli vad vércsékkel.

Első élményem egy fiatal héjával szintén emlékezetes. A mandulafánkon pihenő nevelt dolmányos varjúmat akarta zsákmányul ejteni, mire a varjú ijedtében a kutyaólbába menekült.

A környékünkön lakott néhány sólymász, és így a sólymászattal is megismerkedtem.

tam a Madártani Intézetbe, ahol Keve Bandi bácsi segítségével szakkönyvekből színes reprodukciókat készítettünk, ezt követően előadást tartottam századunknál a ragadozó madarokról.

Közben felérünk a szikla tetejére, ahonnan biztonságos távolságból lehet látni a fészket. János állványra szereli a teleszkópot. A hatvanszoros nagyítású Kowa később jó szolgálatot tesz nekünk, amikor megjelentek a sólymok, most azonban csak egy egerészölyv kering föl a magasba.

- A fiatal sólymok már kb. két hete ki-repültek - mondja János. - Végigkísér-

tem az életük minden mozzanatát. Még vissza-visszatérnek a fészkekhez. Biztos vagyok benne, hogy látni fogjuk őket.

- Hogyan kerültél kapcsolatba az egyesülettel?

- Sólymász barátaimtól értesültem az MME alakulásáról, így lettem alapító tag.

A Madártani

Intézet munkatársai előtt 1975-ben ragadozó madár fajismereti vizsgát tettem.

Emlékszem, hogy Kállay Gyuri 1978-ban arról beszélt egy sólymász szakosztályi ülésen, hogy a ragadozó madarakkal kapcsolatos védelmi tevékenységet nyitottá kell tenni, minden érdeklődő bekapcsolódhat. Ettől az időponttól aktívan részt veszek az MME ragadozómadár-védelmi tevékenységében.

A kezdet kezdetén Csammal (Harangi István - aki még így nem ismeri), Haraszthy Lászlóval, Ott Józsvival, Kállay Gyurival és Szentendrei Gézával minden szabadidőnket terepen töltöttük a Pilisben.

Nehéz volt akkor terepre járni, többnyire tömegközlekedési járművel utaztunk, és a szabadidőnk is kevés volt. A munkahelyemen sokszor 2-3 órával töb-

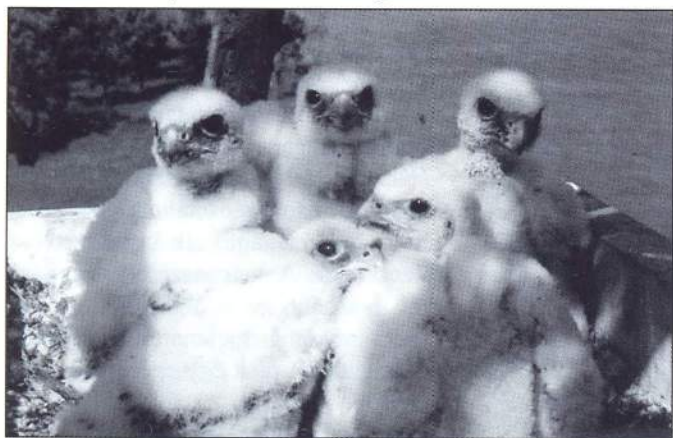
Drexler Szilárd

Számomra a sólymászattal nemcsak az öklön ülő madarat jelentette, érdekelt a madarak életmódja, viselkedése is, és ehhez tananyagként gyakran olvastam Konrád Lorenz könyveit.

A madarak megfigyeléséről még a katonaság ideje alatt sem mondtam le - mondja mosolyogva. - A vigyázmenetet gyakoroltuk éppen, amikor fiatal, nemrég kirepült kabasólymok kerengtek a gyakorlóter fölött. Természetesen nem tudtam megállni, hogy ne figyeljem a madarakat. A menetelés közben elhangzott a "fogadás jobbról!" parancs, amire mindenkinek jobbra kellett néznie. A sólymok természetesen bal felé repültek. A vezénylő tiszt "mit csinál, Bagyura?" ordítása azonnal ráébresztett a valóságra.

1976-ban katonatársaimmal ellátogat-

bet dolgoztam naponta azért, hogy alkalmanként a szombati napokon is terepre járhassak. Később rendszeresen jártam a Bükkbe, és ekkor ismerkedtem meg Szitta Tamással, Petrovics Zoltánnal, Dudás Miklóssal, és ezt követően a vértesi kutatások alkalmával Viszló Leventével, Péchy Tamással és még szá-

Kerecsensólyom-fiókák műfészekben

mos, természetvédelem iránt elkötelezett madarással.

Természetesen nem ismertem mindekit személyesen, többen voltak, akiket csupán hírből. A szervezőmunka jelentős részét Haraszthy Laci végezte.

Elsősorban a kerecsensólyom, parlagi sas és rétisas védelmének szervezése jelentett kihívást számunkra.

- Ott jön egy sólyom! - mutat hirtelen fölfelé. S csakugyan megjelenik a gyors röptű madár, és letelepszik a sziklára. Hosszú percekig csodáljuk a teleszkópon keresztül. Fiatal madár, még két testvére csatlakozik hozzá. A szikla fölött röpködnek, szárnyaikat próbálják. Röptükben időnként megragadnak egy-egy vékony ágat, levelet, majd szinte abban a pillanatban el is engedik. Aztán kergetőznek egymással. Nemrég kirepült fiatalok, de már parádés légi bemutatóval kápráztatnak el bennünket.

- Készülnek a vadászatra - jegyzi meg János, aki bizonyára már nagyon sok sólymot látott, mégis érdeklődve nézi őket a távcsövén keresztül.

- Milyen távcsövet használsz?

- A Zeiss távcsőre esküszöm - válaszolja. Az első távcsövem is egy 7x50-es Zeiss volt.

Egyébként az a véleményem, hogy egy madarásznak legyen egy hétszeres vagy nyolcszoros nagyítású kereső távcsőve és egy teleszkópja. A legjobb, ha ragaszkodik az általa ismert, nála jól bevált márkához.

- Hogyan lettél programvezető? - teilem a szót újra az egyesületre.

- 1986-tól a WWF két évig támogatta az MME ragadozómadár-védelmi prog-

ramját. Ezt két évvel meghosszabbították. Ebben az időben úgy alakult, hogy az egyesület engem kért fel programvezetőnek. Az így beindult program attól kezdve különböző pályázatokból, támogatásokból kapja a működéséhez szükséges pénzt. Jelentős forrást jelentenek a Természetvédelmi Hivatallal kötött kut-

tatási szerződések és napjainkban a KKA pályázati lehetőségei, ezenfelül a MOL Rt. támogatása.

- Hogyan fogalmaznád meg az eddig elért eredményeket?

- Megmentettük a kerecsensólymot magyarországi kipusztulástól a kerecsensólymot

(1975-ben 30 pár alatt volt a fészkelő száma, ma 120 pár feletti), továbbá a parlagi sast és rétisast is.

Feltérképezzük, és folyamatosan figyelemmel kísérjük a ritka fajok állományát, szükség esetén gondoskodunk védelmükről: fészkekörzés, műfészkek kihelyezése, egyeztetés a gazdálkodókkal stb. Kiemelten fontos programunk a szigetelőpapucsok kihelyezése, eddig összesen 20 000 veszélyes villanyoszlopot szigeteltünk le. Széleskörű kutatómunkánk eredményeképpen elértük, hogy országos szinten ismerjük a különböző fajok állományát a g y s á g á t, fészkelőhelyeit.

Tevékenységünket nemzetközileg is elismerik.

Haraszthy László szerkesztésében

megjelent a Gyakorlati ragadozómadár-védelem c. könyv, ami lényegében az elmúlt 25 év eredményeit tartalmazza.

Az eredmények azonban elsősorban a ragadozómadár-védelmi szakosztály tagjainak köszönhetőek, akik felbecsülhetetlen értékű munkát végeztek az elmúlt 25 évben.

Számomra különösen nagy öröm, hogy a vándorsólyom visszatelepült hazánkba.

Jánosról tudom, hogy az eredmények elérésében neki is oroszlánrésze van. Jelenleg - a szervezésen túl - terepre jár, műfészket rak ki, tagja a gyűrűző szakosztály vezetőségének, fészkekörzést szervez, kapcsolatot tart az áramszolgáltatókkal.

Készülődünk. Megcsodáljuk még a fejünk fölött elhúzó három darázsólyvet. A sólymok az egyre melegedő időben a fészkek közelében, egy fa árnyékában pihennek.

Már a városban járunk, amikor telefonon hívják az egyesületi titkárságról. Valaki talált egy sérült ragadozó madarat, el kellene hozni tőle.

- Még ma elmegyek érte - ígéri János.

Fészkeképzés a sziklán Szitta Tamással

Demeter Iván

Már a gólyákat is lelövik?

A Madártávlat olvasói több írást is olvashattak lapunkban arról, lelkes gólyavédők hogyan kísérik figyelemmel kedvelt madaruk életét, és hogyan próbálnak segíteni rajta. De amíg a madarászok mindent megtesznek a gólyák védelméért, sajnos egyesek semmibe veszik a természetvédők munkáját, s a törvényeket is.

Augusztusig három esetben is arról kaptunk hírt, hogy fehér gólyákat lőttek le felelőtlen emberek. Az első eset még tavasszal történt, amikor Makón pusztult el így két gólya. A tetemeket a tettes elásta, de a szomszédok feljelentése alapján a rendőrség exhumálta a madarakat, és megállapította, hogy tényleg puszkagolyó végzett velük.

Júliusban Dél-Zalában esett áldozatul egy gólyacsalád. A 15 és 19 éves elkövetők - azt állítván, hogy bántják a csirkéiket - illegálisan tartott 22-es kispuskával oltották ki a madarak életét. Az utolsó esetben Kunszentmártonban pusztították el egy ötfiókás fészek négy fiókáját és az egyik szülőmadarat.

A hatóságok mindegyik esetben megindították az eljárást. Mivel a gólya fokozottan védett madár, nemcsak a százezer Ft-os természetvédelmi érték fizetethető meg a tettesekkel, de akár börtönbüntetésre is ítéletük! Kíváncsián várjuk a bíróságok - reméljük nem enyhe - ítéletét.

Gólyahírek

Mikor e cikket írom, a gólyafiókák már szinte mind kirepültek, és véget ért a tizedik országos fehérgólya-felmérés. A beérkező felmérőlapok összesítése és az adatok elemzése még sokáig eltart, de néhány dologról már be tudok számolni a Madártávlat olvasóinak.

Az elmúlt időszak heves esőzései nem csak emberi otthonokat tettek tönkre. Több ledőlt gólyafészekről kaptunk hírt a Balaton környékéről, Komárom-Esztergom megyében pedig nagyon sok fióka fázott meg és pusztult el a csapadékos időben. A sok csapadéknak köszönhetően viszont táplálékban nem szenvedtek hiányt a gólyák. Ahol rövidebb ideig tartott az ítéletidő, megmaradtak a fiókák. Csongrád megyében például fészkenként átlagosan 3,32 fióka nőtt fel (azokat a párokat is beleértve, ahol elpusztultak vagy nem is voltak fiókák), a

sikeresen költő párokra számolva ez az érték 3,6. Egy átlagos évben 2-3 a jellemző szám. A látottak alapján joggal reménykedhetünk abban, hogy a hazai állomány nem csak hogy nem sülyedt az 1994-ben számolt 4850 pár alá, de nőtt is a fészkelő párok száma.

Nemzetközi összefogás a Kárpát-medence gólyáiért

A marosvásárhelyi Milvus Csoport (a Román Madártani Egyesület fiókszervezete), a szabadkai Vajdasági Madártani és Madárvédelmi Egyesület és a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület a következő egy évre közel 25 000 Euro (cca. 6 millió Ft) támogatást kapott gólyavédelmi programjára a REC-től (Regionális Ökológiai Központ). A támogatás nagy részét a gólyával kapcsolatos ismeretterjesztésre és az élőhelyek védelmére, rekonstrukciójára fordítjuk majd.

Gólyás rajzpályázat

Minden Kárpát-medencében élő általános és középiskolás diák alkotását várjuk gólyás rajzpályázatunkra. A technika kötetlen, a téma a fehér gólya, annak élőhelye, tápláléka, védelmi problémái. Méret-határ: max. A/2. Pályázati úrlap nincs, de a rajzokra írjatók rá neveteket, életkorotokat, iskolátok nevét és címét. Az alkotásokat október 20-ig kérjük eljuttatni az MME titkárságának. A borítékra írjatók rá: "Legkedvesebb madarunk, a gólya"! Az eredményekről az év végéig mindenkit postán értesítünk. Lovászi Péter

A veszélyes oszloprendszer

Felhívás

Mind több és több bejelentést kapunk, arról hogy az első repülésük során sok gólyafióka halálos áramütést szenved. Van olyan fészek, ahol évről évre elpusztulnak a kirepülő fiókák, mert a fészek szomszédságában lévő elosztó vagy trafó oszlopára ereszkedő fiókát áramütés éri.

Ezek az oszlopok a sok átkötés és elágazás miatt az általunk máshol eredményesen használt szigetelőrendszerrel nem szigetelhetők, így más megoldásra van szükség.

Ehhez ajánlotta fel segítségét Szomor Dezső vállalkozó, aki legyártja számunkra azt a szerkezetet, amely lehetővé teszi, hogy a gólyafiókák jóval a vezetékek fölé üljenek. S mivel

ez a szerkezet műanyagból van, ha szárnyuk hozzá is ér a vezetékhez, elkerüljük az áramütést.

Szomor Úr felajánlotta, hogy annyi ilyen szerkezetet gyártat számunkra, amennyire szükségünk van.

Kérjük tehát, hogy aki tud ilyen problémás oszlopokról, jelezze nekünk az alábbiakat:

1. Az oszlop pontos helye (település, utca, házszám)
2. A bejelentő neve, címe, telefonszáma

A szerkezet felrakásáról az áramszolgáltatók segítségével gondoskodunk.

Önöknek is és Szomor Dezsőnek is köszönjük a segítséget és reméljük, hogy egyre kevesebb fiatal gólyának kell az oszlopokon elpusztulnia.

A felszerelt beülőkeretek

Mi, madárvédők

Nyolc hónapja dolgozom az egyesületnél főállásban. Beosztásomnál fogva többnyire az én feladatomban is, hogy válasszunk a tagok leveleire, telefonjaira.

Úgy érzem, meg kell osztanom mindenkivel, azt a - számomra rendkívül kedvező - tapasztalatot, amelyet a sok jó szándékú emberrel történő beszélgetés során szereztem.

Kevés kivételtől eltekintve a legtöbb telefonáló a természet és a madarak iránti szeretetét, aggodalmát közli velünk. Sokan kifejezik elkötelezettségüket közös ügyünk iránt, és támogatásukról biztosítanak bennünket.

Sokan a belépési adatlapra írják rá, hogy miben tudnának nekünk segíteni, s hogy még nem mindenkit tudtunk ez ügyben megkeresni, az egyrészt az adatfeldolgozásunk hiányosságaiban, másrészt leterheltségünkben keresendő.

Kellemes tapasztalat volt számomra, hogy sokan önként nagyobb összegekkel is segíteni próbálják az egyesület tevékenységét. Volt, aki 20 vagy akár több száz ezer forintot adott repcevetésre, területvásárlásra, fajvédelemre, szemléletformálásra. Akadt olyan tagtársunk, aki 10 000 forintot ajánlott fel arra a célra, hogy egy éven át vállalja a tagdíj befizetését néhány fiatal, illetve nyugdíjas egyesületi tag helyett. De éppen ilyen megható volt az is, amikor egy középiskolás diák a tagdíján felül még 1000 forint támogatást ajánlott fel.

Sok éve vagyok az MME tagja, de mióta főállásúként még inkább belelátok szervező tevékenységi körében, még inkább úgy látom: az MME egy olyan szervezet, amely valóban sokat tesz a természetvédelemért. S ez nagyon nagy mértékben Önöknek, tagjainknak köszönhető. Köszönet illet mindenkit, aki mögöttünk áll. Mindenkit, aki tagságával vagy azon felül még bármivel is támogatja közös ügyünket.

Meglepetés volt számomra az is, hogy az örökléssel, örökbeagyással kapcsolatos cikkekre többen jelentkeztek. Úgy látszik, vannak olyan jó szándékú emberek, akik számára magától értetődő, hogy - örököseik nem lévén - a természet, a madárvédelem ügyét támogatják ily módon.

Drexler Szilárd

Átvállaljuk

Egyre gyakrabban borzolja idegeinket az újságok, amikor nagy összegű csalásokról, betörésekről és egyéb bűncselekményekről írnak. Amennyiben néhány hatóság nem állna a helyzet magaslatán, akkor bizony megnézhetnénk magunkat. A nagy horderejű - esetleg büntetlenül maradt - ügyek mellett üdítő és már-már megnyugtató arról hallani, hogy vannak még emberek hazánkban, akik tisztelik a rendszabályokat, legyen az akár egy házirend.

A házirend különös helyet kap írott és íratlan szabályaink sorában. Ma már ügyes ügyvéd segítségével ki lehet bújni a legrázósabb gazdasági bűncselekmények alól is.

madárürüléket talált, és a bokrok között krumpli- és narancshéjakat lelt.

A hölgy természetesen nyíltan és egyenesen beismerte, hogy a meggyfánál eteti a madarakat.

A hatóság ezzel megalapozottnak látta a panaszt, és határozott, kemény fellépéssel kiszabta a jól megérdemelt büntetést.

Az eset kapcsán lenne néhány kérdés sem!

Megbüntették-e már azt, aki eldobta a krumpli- és narancshéjat? Ugyanis ezek nem sok kapcsolatban állnak a madáretetéssel. Hogyan magyarázná meg nekem a feljelentő, hogy az én hetedik emeleti belvárosi lakásom erkélyén is

Tengelicék az etetőn

Próbálnánk meg kijátszani a házirendet! Elég egy rosszindulatú szomszéd, egy következetes hatóság, és máris meg vagyunk fogva.

Itt van például a madáretetés kérdése. Nem véletlen, hogy egyetlenegy olajszókitó, csaló és más gazember sem mert soha társasházban madarakat etetni. Kész lebukás. A sikeresen felépített vállalkozás vége.

Nézzük például a legutóbbi esetet (név és cím nélkül, de hitelesen tolmácsolva). A hölgy egy társasház földszintjén lakik. A társasház mellett egy kiserdő található. A kiserdő mellett egy meggyfa, ahol a hölgy etette a madarakat. Mindaddig, amíg a második emeleten lakó "kedves" szomszédja föl nem jelentette!

A házból csak ez a "jóindulatú, aranyos, drága" ember nyilatkozta egyedül, hogy a madáretetés miatt az erkélyén

található madárürülék télen, holott senki nem eteti itt a madarakat?

Az erkélyemen található fecskékészkekben költő fecskék lehetőséget adnak az én szomszédomnak is, hogy feljelentson? (10 000 Ft-ig terjedő pénzbírsággal sújtható ugyanis az a személy, aki a madarak tartására, etetésére, és az állatok tartására, illetőleg kóbor állat befogadására vonatkozó előírásokat megszegi.)

Milyen hülye szabály az, hogy egy épülethez tartozó kertben nem lehet a vadon élő madarakat etetni?

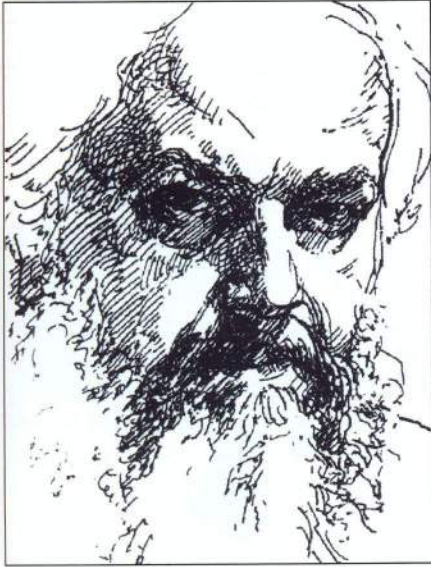
S végül: ki fog már ezen végre változtatni?

Üdvözlöm Önöket, s tessék továbbra is a madarakat! Megígérjük, hogy vadon élő, védett madarak etetésért kirótt büntetésüket átvállaljuk! (Addig is, amíg ez az ostoba szabály érvényben van!)

Drexler Szilárd

Egy festőművész gondolatai a természetről, festészetéről

A festővel beszélgetett Péchy Tamás

Önarckép

Meszlényi Attila 1954-ben született Sasalmón. Nős, három gyermeke van. Kőbányán lakik egy társasházban. Már 3-4 éves korában szívesen rajzol, s ugyancsak szívesen figyeli órákon, napokon át a környezetében látható állatokat. Az általános iskola után elvégzi a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolát, ahol grafika szakon végez, bár igazi szenvedélye a festészet. A Képzőművészeti Főiskolára nem jelentkezik. Különböző fizikai munkákat végez, hol pék, hol kőszobrász, hol vízvezetékész. Eközben amatőr filmeket készít, amelyeket megmutat Foky Ottónak, s meghívják a Pannónia Filmstúdióba rendezni. Ő rendezi többek között a híres Frakk sorozat hat epizódját.

1980-ban otthagyja a Pannóniát, és azóta szabadúszó. Először könyveket illusztrál, s ma már szinte kizárólag a festészetből él. Még könyvgrafikus korszakában Muray Róbert átadja neki néhány természettel foglalkozó könyv illusztrálását, s ekkortól kezdődik természetfestő korszaka.

Nézegetem Meszlényi Attila festményeit, grafikáit, és óhatatlanul felmerül bennem a kérdés; mit jelent neki, a művésznak a természet? Hogyan készülnek ezek képek, a lehelet-finoman megrajzolt örvös galamb, a zajosan menekülő szajkó, a téli fákon veszekező varjak, a hóban didergő foglyok, vagy az őszi lombok pasztellje, szomorkás csendje? Mit jelent számára a természet? Eladható képek "alapanyagát", vagy a titkot, rejtelmet, az örökké ismeretlen misztikumát, az életet adó erőt, a tökéletes szépséget és harmóniát, az óvni-féltetni való létet?

- Nagyon nehéz ezt megfogalmazni. Az biztos, hogy nagyon sokat, talán azt mondhatnám, hogy mindent, de hogy pontosan mit... Sokszor persze eladható képek alapanyagát, hiszen ebből kell nekem s a családomnak megélni...

Nem vagyok hívő..., legalábbis isten-hívő nem. A szentséget leginkább a természettel tudom összekapcsolni, s ezt próbálom a képeimben megjeleníteni. Szentképeket igyekszem festeni..., igen, szeretném a természet szentségét láthatóvá tenni a vásznon, a papíron. Hogy ez sikerül-e...?

Hogy hogyan? Nem is igazán a plein air festés módján, vagyis nem a látványt, élményt akarom a képeimen leképezni. Bár időnként én is élek vele, de nem ez az, ami igazán izgat, hanem sokkal inkább azok a képek, amik első látásra ábraszzerűnek tűnnek, de szerintem semmi közük az ábrához. Én inkább úgy érzem, hogy ezeken a képeken a teremtmény a teremtés teljességében jelenik meg, frissen és csillogóan. Festettem olyan képet is, amin csak néhány színponttal ábrázolt táj van, s alig elválóan feldereng itt-ott egy vagy több állat, vagy valamilyen része. Ezek a képek szándékom szerint a természet kiismerhetetlen misztikumát sugallják. Valamiképpen képi megfogalmazásai részint az egységnek, részint a misztikumnak, az állat rejtőző és kiismerhetetlen létének.

- Néha megkísért a gondolat, hogy az utóbbi 200 év festészetében tapasztalható hiányt pótolni kéne! Vajon hogyan festettek volna az impresszionisták állatot?

Komolyan foglalkoztat az állatábrázolás elméleti kérdése. Négyféle hagyományát tudtam eddig az állatábrázolásnak felfedezni. Már úgy értem, hogy négy, nagyon értékes hagyományát. Egyrészt az őskorban született barlangrajzokra gondolok, másrészt az egyiptomi művészet állatisteneire és az őket megjelenítő ábrázolásmódra, aztán ott van a kínai állatfestés, és végül Dürer mesterrajzai. Hogy miért ezek? A barlangrajzokat készítő művész szerintem tudatosan és művészi erővel, átformáló tehetséggel rajzolta a barlang falára az őt körülvevő állatokat. Azt hiszem, nyugodtan mondhatjuk, hogy komoly és koncentrált művészi teljesítmények

ezek a barlangrajzok, cseppet sem kezdetlegesek, s nem valamiféle primitív megnyilvánulások.

Mindenesetre e hagyományok mind-egyikében úgy tudták ábrázolni az állatokat, hogy abban volt, van valami... nagyság. Egyesítik az állat és az ábrázolás nagyságát. A négy forrásból három stilizált, egyedül a dűrieri hagyomány az, amelyik, hogy úgy mondjam, tobzódik a részletekben.

Nekem e pillanatban ez a legrokonoszevesebb. Az az alázat, amely szinte minden egyes szőrszálat - mintha lehetséges lenne - mint önálló teremtményt mutat meg, vagyis nem akarja korlátolt emberi szemszögből nézni az állatot vagy növényt, gőgös "lényeglátással" eldönteni, hogy melyik részlet lényeges, melyik nem, hanem mintegy isteni pillantással kívülről-felülről átlátni az egészet, az összes részletével, amiből semmi sem elhanyagolható... Ebben van számomra valami nagyon vonzó és követésre méltó.

De az egyiptomi szemlélet tökéletes lecsiszoltsága is megfog, meghihlet, megmozgatja a fantáziámat, nem is szólva a kínai "eszmeírás" lendületes kalligráfiajáról, amiben olykor igyekszem gyakorolni is magam.

- Az állatfestőnek ismerni kell az állatot. Hogy mennyire? Amennyire csak lehet. Festés közben a festő az összes tudását mozgósítja. A festés pillanatában már nem szabad érezni, hogy tudásunk fogyatékos vagy hiányos. Akkor az a teljesség, amivel gazdálkodunk. De amikor elkészült a kép, megint érzi az ember, hogy mennyi mindent nem tud. Elvileg tehát mindent tudni kéne az állatról, de hát a sok terepmunkát végző, az adott állattal célzottan foglalkozó zoológusok sem tudnak mindent, vagy annyit, amennyit szeretnének, tehát a festő is hiába vágyik rá, hogy mindent megismerjen. Be kell érnie azal, amit csak tudhat. Amennyi ismeretet meg lehet szerezni, azt meg kell szerezni.

A festőnek el kell tanulnia az egykori varázslóktól, hogy tetszése szerint átváltozhasson bármilyen állattá. És akkor már nagyon sokat tudhat róla, hiszen ő maga vált azzá, ha csak arra az időre is, amíg megjelenítette a vásznon.

Nemszeretem állatok a ház körül

„Kígyók - békák”

Péchy Tamás

Közeledik az ősz, ilyenkor mind többször találkozunk házunk környékén telelni készülő hullókkal. Sajnos még mindig sokunkban benne él az irtózás a „kígyótól-békától”. A kígyótól való félelem - annak ellenére, hogy legtöbbször siklóról van szó - még érthető, hiszen ezt a szót automatikusan összekötjük a mérges kígyó fogalmával, még akkor is, ha az adott területen azok nem is élnek.

Az ellenszenv tulajdonképpen neveltetésünkben rejlik. A mindenre rácsodálkozó és semmitől sem félő gyermekünkbe már piciny korában beleoltjuk az ezen állatoktól való undorodást, retteget, ami például a békák esetében telje-

Tarajos götte

sen érthetetlen, hiszen ezek a lények végképp ártalmatlanok. Az utálat és félelem oka, hogy nem tetszenek. Ennek oka pedig az ismeretük hiánya!

Mindenekelőtt azt nézzük meg, miért van az, hogy sokszor tényleg a közvetlen közelünkben élnek ezek az állatok.

Az első, amit le kell szögeznünk, hogy nem ők költöztek a mi házunk közelébe, hanem mi települtünk az ő életterükbe, és sajnos egyre nagyobb mértékben tesszük ezt még ma is. Ezen állatok számára az ember közelsége esetenként jó-tékony hatással is jelentkezik, lévén, hogy könnyebben juthatnak táplálékhoz, rendelkezésükre áll nagyszámú és jól elérhető búvó- és telelőhely, kevesebb a rájuk nézve veszélyt jelentő ragadozó.

Amikor ezeket az állatokat nagyobb számban láthatjuk a környezetünkben, az inkább a nyárvégi - őszi időszak.

Ennek oka, hogy a nyár derekán - végén alakulnak át az ebihalak, válnak békákká, és hagyják el, esetenként ezrével a vizeket. Nyár végén bújnak ki a tojásokból az újszülött siklók is, s ha például a kertünkben lévő komposztban voltak a tojások - mely kitűnő keltető -,

nem csodálkozhatunk, hogy egyszer csak 8-12 sikló tekergőzik a szemünk előtt. Ne bántsuk őket, hadd éljenek, később segíteni fognak nekünk! A nagyszámú béka, sikló aztán lassan eltűnik, egyrészt jelentős részük elpusztul, másrészt nagy területen szóródnak szét. Ősz végén néhány egyed a ház körül található kitűnő telelőhelynek - komposzt-domb, szénabála, vízakna, istálló, pince stb. - köszönhetően itt marad. Az esetek jelentős százalékában nem is tudunk rólok, de a közelünkben töltik a telet. Nem egy olyan esetről halottunk, amikor a ház lakója vagy a gazda megbolygatott egy szénabálát, átrakott néhány kacatot a pincében, s ott aludta téli álmát az erdei sikló, vízisikló, gyík vagy béka. Sajnos ezeket a hirtelen előkerült, és ilyenkor szinte magatehetetlen állatokat rendre agyonverjük! Pedig ezek az állatok kárunkra semmiképpen nincsenek, ártalmatlanok, sőt a segítségünkre lehetnek. Az erdei sikló összefogdossa az egereket, pockokat, a békák szúnyogoktól, legyektől szabadítanak meg minket. Ne bántsuk hát őket! Ha tehát "kígyókkal" találkozunk a kertünkben, pincénkben azok ártalmatlan siklók, ha akarnának se tudnának nekünk ártani.

S most nézzük, melyek azok a fajok, melyekre közelségünkben számíthatunk.

TARAJOS GÖTTE

Legnagyobb testű gőténk, melynek teljes testhossza általában nem több, mint 14 cm, de kivételesen egyes példányok a 18 cm-t is elérhetik. A nőstény többnyire nagyobb a hímnél. A hím hátoldala sötétbarna vagy feketés olajzöld, melyen jól, vagy kevésbé jól látható fekete foltok vannak. Az oldala fehérrel pontozott. A torok, de sokszor az arc is fekete alapon fehérrel sűrűn pettyezett. A hasoldal sárga vagy narancssárga, fekete foltokkal. A lábujjai hosszúak, sötét

Pettyes götte

Zöld levelibéka

csíkokkal gyűrűzöttek. A nőstény színe lényegében hasonló a híméhez. Hasa sűrűbben foltozott, sokszor alig látszik a sárga alapszín. A toroka kevésbé pettyezett, farka keskenyebb. Hazánkban sík és dombvidéken egyaránt előfordul.

PETTYES GÖTTE

Jóval kisebb, mint a tarajos götte, a kifejlett állat hossza nem éri el a 11 cm-t. Teste karcsú, feje viszonylag kicsi, bőre sima.

A végtagok karcsúak, s hátsó lábának ujjain úszókaréjok vannak. A hátoldala és az oldala, valamint a végtagok színe sárgásbarna vagy világos olivzöld, s nagy, sötét foltokkal tarkított. Fején sötét csíkok láthatóak, melyek közül egy a szemén keresztül fut végig, s esetenként egészen a mellő hónaljig lekanyarodik. A toroktájéka és a hasa sárgás, mely szintén sötét, de apróbb foltokkal mintázott. A fark színe megegyezik a törzs színével, de alsó éle narancsvörös, és a kloakától induló gyöngyházfényű sáv látható rajta. Egyébként az egész fark is sötét foltokkal mintázott.

A nőstény alapszíne megegyezik a hímével, s a hátsó lábairól az úszókaréjok hiányoznak. Teste apróbb sötét pontokkal tarkított. A fején a hosszanti sávok halványabbak, vagy egyáltalán nem látszanak. Az oldal és a has határán sűrű, sokszor majdnem egybeolvadó apró pontsor látható. Toroka és hasa sárgás, néha egyszínű, néha apró sötét foltokkal mintázott. Gyakran a kertekbe épített tavakba is betelepül.

ZÖLD VARANGY

Hossza a 10 cm-t alig haladja meg. Színe fehéressárga, világos szürkésárga vagy barnássárga, melyet nagy sötétzöld vagy feketészöld foltok mintáznak. A foltok olykor feketével szegettek. Esetenként vöröses szemölcsök láthatóak, elsősorban a háton. Igen gyakori a ház körül.

ZÖLD LEVELIBÉKA

Valószínűleg ez az egyetlen békafajunk, amelyet mindenki kedvel, vagy legalábbis nem irtózik tőle. Való igaz, hogy ez a kis termetű, alig 5 cm-re megnövő állat a hazai fauna legszebb békája.

A színe legtöbbször fűzöld, de a szín az állat hangulatától és a környezettől függően változhat. Lehet világossárga, szürkészöld, kékesszürke, barnásszürke, vagy akár egészen feketésbarna. A hasoldal fehér, piszkosfehér vagy sárgásfehér. Az oldal és a has találkozásában az orrlyuktól kiinduló, a szemek keresztülhaladó és a dobhártyát magába foglaló hol keskenyebb, hol szélesebb, felső élén fehérrel szegett, a has színébe beleolvadó sötét színű sáv található, mely lefut egészen a hátsó combhajlatig. Ebből nagyjából a csipőnél indul egy rövid elhegyesedő sáv, mely a gerinc irányába mutat, de azt sosem éri el.

FALI GYÍK

Testalkata karcsú és nyúlánk, feje viszonylag hosszú és lapos. Maximális

Zsoldos Arpád

Fali gyík

hossza 16-20 cm. A hát szürkésbarna és sötétbarna, ill. piszkosfehér foltokkal tarkított, mely foltok mozaikszerűen mintázzák a hátat és az oldalakat, sőt a végtagok felszínét is. A hasoldal halvány fehéresrózsaszín vagy miniumvörös. Teljesen fekete színű példányok is előfordulnak. A fali gyík hazai gyíkfajánál egyik legkönnyebben felismerhető tagja.

ERDEI SIKLÓ

A hazai példányok maximális hossza 160 cm körül mozog. Teste karcsú, far-

Péchy Tamás

Erdei sikló

ka hosszú, feje megnyúlt. Hátának és az oldalainak színe a világos olajzöldtől a sötétbarnaig változhat, de előfordulnak közöttük szürkésbarna színű példányok is, bár ezek meglehetősen ritkák. A törzs pikkelyeinek felső szélein fehéres vonalkák lehetnek. Gyakori a halántékon található világossárga félhold, de a fiatal állatokon mindig látható. A hasa egyszerű sárgásfehér, de inkább sárga.

Magyarországon általánosan elterjedt a domb- és hegyvidéki erdőkben, ill. azok közelében. Elsősorban a napsütötte lombérdőket kedveli. Gyakran találkozhatunk vele az erdőszéleken is, de kimerészkedik a közeli bokros, napsütötte oldalakra is. Gyakorta láthatjuk lakott területeken is, az erdtől távolabb, de mindenképpen azok körzetében. Így például megtalálható a budapesti Szabadsághegyen, de a budai települések többségében is megjelenik egy-egy példány.

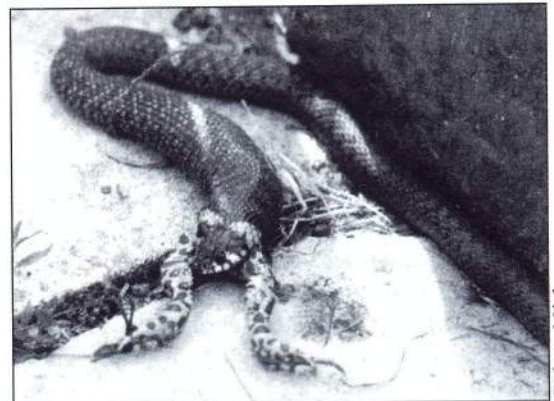
RÉZSIKLÓ

Maximum 70 cm-re megnövő sikló. A törzs melegsürke, szürkésbarna vagy bronzosbarna, esetenként szinte narancsvörösbe hajló, vagy homoksárga. A hát két oldalán a tarkótájéktól kiinduló sötétbarna foltos sáv húzódik, mely lefut egészen a farok végéig. A fejétől jellegzetes mintázat látható, mely egy kiterjesztett madárszárnyra

hasonlít, s a két foltos tulajdonképpen ebből a rajzolatból indul ki. E mintázat miatt sokszor viperának nézik.

VÍZISIKLÓ

A hazai példányok maximális hossza nem éri el a 120 cm-t. Hátának színe vagy kékes-feketészsürke, vagy világos, ill. sötét olivzöld, melyet 3-6, pontokból álló, nem összefüggő foltos tarkít. A halánték mindkét oldalán egy-egy változó tónusú, sárga színű félhold látható, melynek hátsó, domború ívét fekete folt szegélyezi. A hasoldal sürke, melyet a zongora billentyűzetéhez hasonló fekete-fehér mintázat tarkít. Egyes példányok hátszíne világos olajzöld, melyen a tarkótól a farok végéig lefutó - két vékony sárgásfehér csík látható. A fiatal állatok csupán méretben különböznek az öregektől. A legtöbbször övele találkozhatunk kertünkben.

Bádnay Márk

Békát nyelő vízisikló

A madarak gombafogyasztásáról

Lukács Zoltán, az egyik gombaszakellenőr, mikológus barátom egy nagyon érdekes megfigyelést mesélt el nekem, aminek kapcsán több kérdés is megfogalmazódott bennem.

1998. augusztusában a Budai-hegyekben, Budához közel, a város szélén egy ültetett fekete fenyvesben gombáztak. Ekkor már megjelentek a tipikus fenyvesi gombafajok, is mint például a rizikék, a fenyőtínoruk stb. Egyszer csak arra lettek figyelmesek, hogy egy szajkó közel merészkedik hozzájuk, és szemmel láthatóan nem fél tőlük. Ekkor - csupán a tréfa kedvéért - gombával kínálták, amit a madár elfogadott, és egy egész fenyőtínórut megevett. A madarak gombafogyasztásáról amúgy is keveset tudunk, de hogy van rá példa, azt a pófeteggombát fogyasztó tűzokok (Kovács G. Tűzok 1998. 3(4): 167) is tanúsítja, ill. Zoli barátom Szemere László (1884-1974) ilyen jellegű írásait is említette. Szemeréről azt még tudni illik, hogy ornitológusból lett mikológus volt, és harmincas éveinek derekáig kifejezetten csak ornitológiával foglalkozott. A nemzetközi hírnökülős különösen a földalatti gombák, szarvasgombák kutatásában jeleskedett. Azt, hogy a gombák mérgeanyagai a madarakra nézve milyen hatásúak nem tudni. Sok ízeltlábú és csiga immunis a mérgekkel szemben. Ezért lehet például egy mérges gomba is csigarágott. Vagy a madarak emésztése annyira gyors, hogy a mérgeanyagnak nincs ideje felszívódni? Esetleg a madarak valami úton-módon meg tudják különböztetni a mérgező fajokat? Ezek még mind megválaszolatlan érdekes kérdések, melyekre előbb vagy utóbb biztos választ kapunk.

Ennél az általam említett konkrét esetnél a madár szelidsége is érdekes dolog. Valószínűnek tartom, hogy háznál nevelt, majd megszökött, vagy elengedett példányról van szó, mely az ember közelségét megszokta, és a felé nyújtott gombában a gazdától megszokott, biztos táplálékot látta. De ha nem ízlett volna neki, nem falt volna fel olyan mohón.

Katona Csaba

Madárszabatos távvezetékek Németországban

Bár idén Németországban nem a fehér gólya, hanem a jóval kisebb termetű citromsármány az év madara, az ottani áramszolgáltatók további erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy az eddiginél jóval kevesebb nagy testű madár pusztuljon el áramütés következtében. Az essenai székhelyű RWE társaság például több millió márkát fordít a közép- és nagyfeszültségű távvezetékek tartóoszlopainak biztonságosabbá tételére.

A program kidolgozásába a társaság bevont több németországi madárvártat és egyetemi ornitológiai intézetet. A két éven át tartó megfigyelés alatt infravörös fényt érzékelő kamerákkal rögzítették a madarak viselkedését, leszállását és elhelyezkedését az oszlopokon.

Halálos áramütések többnyire a közép- és nagyfeszültségű hálózattal érintkezve érik a madarakat. Ebben a hálózatban - amelynek hossza Németországban mintegy 37 ezer kilométer, s csaknem 180 ezer oszlopot jelent - 10 és 30 ezer Volt közötti feszültség uralkodik. Ha a madarak mindkét lábukkal belekapaszkodnak a vezetékbe, nem érzékelik a benne folyó áramot. Ha azonban egyidejűleg egy másik vezetékkel vagy magát a fémből készült oszlopot is megérintik - ami különösen a nagy testű, nagy szárnyfesztávolságú madarakkal fordul elő könnyen - akkor bekövetkezik az áramütés, amely többnyire a madár pusztulását okozza.

Az RWE közép- és nagyfeszültségű hálózatának nagy részét, több mint 160 ezer tartóoszlopot már veszélytelenítették a szakemberek. A vezetéknek az oszlopokhoz közeli szakaszait szigeteléssel látták el. A műanyagból készült burkolóelemek egyúttal biztonságos leszálló- és kapaszkodóhelyet kínálnak a madaraknak.

Még az idén elkezdte az RWE a nagyfeszültségű távvezeték-hálózat veszélytelenítését. A cél itt az, hogy távol tartásuk a madarakat a rendszertől. A vezetékben uralkodó feszültség ugyanis olyan nagy (110 000 és 400 000 V közötti érték), hogy már a pusztas érintés is bénító áramütéssel jár. Ez a hálózat mintegy tízezer kilométer hosszúságú, a 25-50 méter magas tartóoszlopok száma 36 000. A szerelők a rendszer legfelső vezetékére - amelyben nem folyik áram, s célja az esetleges villámcsapások energiájának a földbe való levezetése

- fekete-fehéren villogó gömböket helyeznek el. Ugyanis kísérletek igazolták, hogy a villogó fény időben figyelmezteti a madarakat, amelyek így nem szállnak rá a veszélyes kábelekre.

Az RWE elsőként azokon a területeken látja el figyelemfelkeltő gömbökkel a nagyfeszültségű vezetékeket, ahol a megfigyelések tanúsága szerint különösen sok madár él. Reményei szerint 2003-ra a teljes hálózat biztonságossá válik a pihenni vágyó madarak számára. Az akciótól a társaság azt is reméli, hogy sikerül csökkentenie a madárbarátok ellenállását a jövőben kiépítendő új távvezetékekkel szemben.

Dorogman László

Múholddal a madarak nyomában

Az emberiség legrégebb kérdései és talányai közé tartozik a madarak vonulása. Egyes madarak ősszel eltűntek, tavasszal pedig megjelentek, mások télen, vagy éppen csak vonulásukkor kerültek szem elé. Hogyan lehetséges ez?

Arisztotelész és a vörösbegy

Első emlékünkhöz a madárvonulás "kutatásáról" a nagy görög filozófus, Arisztotelész megfigyelése. Ő úgy gondolta, hogy a kerti rozsdafarkú télire vörösbegygyé változik. Erre abból következtetett, hogy hazájából, Görögországból ősszel elvonulnak a rozsdafarkúk, de megjelentek az ott telelő, egyébként Európa északabbi területein élő vörösbegygyek. Ma már tudjuk, hogy a nagy tudós tévedett, és csak egy véletlen egybeesésről van szó.

A középkorban elterjedt hiedelem volt, hogy a fecskék télire hallá válnak, és a telet a tavak iszapjába fúródva töltik. A megfigyelők itt is helyesen látták, hogy ősszel és tavasszal a fecskék néha hatalmas csapatai a nádasokba repülnek. Az viszont úgy látszik elkerülte figyelmüket, hogy hajnalban újra útra kelnek.

A MADÁRGYŰRÜZÉS

Alig egy évszázada történt először, hogy könnyű fémgyűrűt raktak madárra, történetesen gólyafiókák lábára. Nagy szerencse, hogy már az első évben visszajelzés érkezett az egyik madárról, s így a módszer robbanásszerűen elter-

jed a világban. Az MME Vonulás-kutató- és Madárgyűrűző Szakosztályának tagjai évente százezer körüli madarat jelölnek meg könnyű alumínium gyűrűkkel, s a madarak visszafogásakor értékes információkat tudhatunk meg a vándorok útvonaláról, életkoráról, de akár párhúségéről vagy területhúségéről is. Elterjedt módszer a madarak színes gyűrűkkel történő jelölése is, mert így látcsövekkel is leolvashatók a színek kombinációk, és a madár azonosításához nem kell befogni az állatot.

A madarakat csak vizsgázott madárgyűrűzők foghatják be, s a gyűrűzés technikája is olyan, hogy ne sérülhessenek a befogott, sokszor nagyon ritka vadmadarak. Követelmény, hogy a jelölés ne zavarja a madár életét, viselkedését. Egy fecskére rakott gyűrű például alig 3 század gramm tömegű.

Vonuláskutatás az űrtechnika korában Nagy testű állatokat, például elefántokat, oroszlánokat, bálnákat már hosszú évek óta jelölnek rádióadókkal. Ezek az adók rádióhullámokat sugároznak, melyeket megfelelő antennával fel lehet fogni, és folyamatosan figyelemmel lehet kísérni az állatok útját. Az utóbbi évtized vívmánya, hogy olyan picike adókat és könnyű akkumulátorokat tud gyártani az ember, amelyek madarakra szerelhetők. Persze itt is nagyobb mada-

rakra kell gondolni, például pelikánokat, ragadozókat vagy gólyákat jelölnek így módon.

A legmodernebb technika már a műholdakat is segítségül hívja. Izraeli és német kutatók használnak olyan adókat, melyek a gólyák hátára szerelve napi néhány alkalommal pár századmásodperces jelet adnak le. Ezeket a jeleket műholdak fogják fel és továbbítják a kutatóknak. Így akár repülés közben, vagy az ember által nem járt pusztaság közepén is követhetők a madarak. Azért adnak le ilyen rövid jeleket az adók, hogy az őket működtető elemek minél tovább tartsanak. A gólyák hátára szerelt adók körülbelül egy évig működnek. Létezik napelemes adó is, mely korlátlan ideig adja a jeleket. Hátránya azonban, hogy csak pár kilométerről követhető. Vonulás közben például vitorlázórepülővel kell kísérni a madarakat.

A legkisebb adók már akár gébicsek faroktollára is felragaszthatók. Ezek sem műholdas jelet adnak, kézi antennával lehet a madarakat keresni.

Mi is követhetjük a madárvonulást

Akinek módja van az interneten barangolni és egy kicsit tud angolul, saját maga is nyomon követheti a gólyák vonulását. A www.birds.org.il címre kattintva kiválaszthatunk egy, vagy akár több madarat is, s a számítógép térképre

rajzolva mutatja meg a madarak útvonalát. A honlap elérhető az MME honlapjáról is, mely a www.mme.hu címen található. Aki pedig a madarak gyűrűzésére kíváncsi és szeretne vadmadarakat közvetlen közletről látni, az szintén az MME honlapján választhat magának madárgyűrűző tábort, ahová ellátogathat. Idővel - és persze némi tanulás után - gyűrűzővizsgát is tehet, és saját maga is részese lehet a titokzatos madárvonulást vizsgáló nemzetközi madárrászcsapatnak. Lovászi Péter

Flavisztikus búbos pacsirta

1999. 02. 27-én délután fél négy tájban Vértesszőlős vasútállomásán, a vonatra várva még egy kicsit nézelődöttünk társaimmal, amikor a sínek közötti zúzalekköveken két búbos pacsirtát pillantottunk meg. Egyikük normális színezetű volt, másikuk azonban első ránézésre fehérnek tűnt.

Közeledtünkre a madarak lerepültek a töltésről, és annak aljában egy építőanyag-rakáson, illetve környezetében tartózkodtak hosszabb ideig. Így 45x-ös nagyítású Kowa teleszkóppal nagyszerűen megfigyelhettük őket. Ennek során kiderült, hogy a normális színezetű (standard) madár a hím, mivel énekelt, és a farkát rezegtetve, széttárogatva, szárnyait kissé leeresztve többször körbejárta az árnyékban maradó és lelapulva várakozó fehéret. Időnként az is hallatott egy-egy rövid füttyöt, de egyébként teljesen passzív maradt.

Csőre narancssárgás színezetét középtájon bontotta meg egy sötét, gyűrűszerűen körbefutó sáv. Szeme fekete, lába a megszokott színezetű volt, tehát nem lehetett albinónak nevezni. A szeme előtt keskeny sarló alakú sáv húzódott röviden, feje teteje ("sapkája"), háta és szárnyai rendkívül halvány barnás árnyalatúnak tűntek. Egyéb testfelületein hófehér volt, s - mint azt már említettem - távolról egészében annak tűnt.

Lelapulása miatt karcsúbbnak látszott a másiknál, búbját - mely egyébként is csökevényesnek tűnt - állandóan lesimítva tartotta.

Először a hím távozott el a helyszínről a kereszteződéshez vezető földút felé, majd később a flavisztikus tojó is arrafelé tűnt el, de érzésem szerint nem követte a hímét.

A megfigyelés során jelen voltak (alfabétikus sorrendben): Békés Eszter, Erekly Magdolna, Jolsvai Gábor, Juhász Imre.

Jolsvai Gábor

Új bennszülött madárfajokat és madárelőhelyet (IBA) találtak Vietnámban

Az elmúlt évben Jelen János nagykövet közvetítésével meghívást kaptam a vietnámi mezőgazdasági miniszterhelyettéstől, hogy vegyek részt Hanoi-ban egy, a FAO által szervezett erdészeti konferencián. János barátom, aki időközben egyesületünk pártoló tagja lett, igyekezett összehozni Jonathan Eames-szel, a BirdLife Vietnámi Programvezetőjével. Az élet azonban úgy hozta, hogy programjainkat nem sikerült összeegyeztetni. Ő éppen érkezésem napján indult Közép-Vietnámba egy, a biológiai sokféleséget felmérő expedíció élén. Akkor még egyikünk sem sejtette, hogy ennek az expedíciónak milyen fontos madártani jelentősége lesz.

A BirdLife Vietnámi Programja az Erdőfelmérő és Tervező Intézettel (FIPI) együttműködve, és az EU pénzügyi támogatásának segítségével megvizsgálta - a Vietnám védelemre tervezett területei természeti értékeinek felmérése keretében - Közép-Vietnámnak a laoszi határ mentén fekvő legmagasabb hegyét, a 2598 m magas Ngoc Linh-t, amelynek egy része természetvédelmi területnek javasolt és amelynek magashegységi örökzöld erdejében addig még nem járt biológus. Az expedíció minden várakozást felülmúló eredményre vezetett. Két új madárfajt (Actinodura sodangorum egy kacagó rigó faj és Garrulax ngoclinhensis, egy álszajkó faj - ez utóbbit megtalálták a szomszédos Laoszban is -) valamint feltehetőleg tíz új alfajt találtak a területen és ezzel egyben megtalálták a 219. bennszülött madárelőhelyet (IBA) is. Az expedíciónak tagja volt egy entomológus és egy botanikus is. Az ő általuk gyűjtött anyag feldolgozása még folyamatban van, de nagy valószínűséggel itt is várható új fajok előkerülése. Az expedíció javaslatot tett a hegynek, mint IBA területnek a védelmére. A FIPI pedig arra készül, hogy elkészítse a terület kezelési tervét. Ez a lelet ismét felhívja a figyelmet arra, hogy vajon mennyi természeti kincs tűnik el az őserdők elpusztításával anélkül, hogy egyáltalán megismerhetnénk azokat.

Fidlóczky József

Olvasd a Zzsiráf diákújságot, lesz két jó barátod

Egyedülálló folyóirat 10-16 éveseknek, a legjobb évfáratnak. Hogy miről olvashatsz a Zzsiráf diákújságban? Művészetről, színházról, környezetvédelemről, történelemről, autókról, zenéről, divatról, egészségről, örömről, bánatról, szerelemről, magányról, szépről, jóról, a nagyvilágról.

Szeptembertől természetvédelmi sorozat indul a Zzsiráf diákújságban. Ehhez kapcsolódik a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesülettel közösen meghirdetett pályázatunk, melyen értékes ajándékok mellett részvételt nyerhetsz jövő nyárra egy madármegfigyelő táborba is.

Könnyűzenei, és rajzpályázatainkon hónapról hónapra értékes ajándékokat, meglepetéseket nyerhetsz. Megvásárolhatod újságárusnál, de megrendelheted a szerkesztőség címén is. Minden előfizetőnk tagja lesz egy irigylésre méltó csapatnak, a Zzsiráf Társaságnak. Tagjaink részt vehetnek egész éves zsiráf-zsetongyűjtő akciónkon, melynek eredményhirdetésén több százezer forint értékű ajándékot adunk át. Ezenkívül minden hónapban sorsoláson vesznek részt, melyen ajándéksomagot nyerhetnek és időről időre kis meglepetéssel együtt kapják postaládájukba az újságot. Előfizetőink tagsági igazolványt kapnak, mely különféle kedvezményekre jogosítja őket.

A Zzsiráf Társaságról többet megtudhatsz a Zzsiráf diákújságból és honlapunkról (www.zzsiraf.com).

Ha jól akarod látni a világot, olvasd mindig Zzsiráf diákújságot!

A Zzsiráf diákújságot keresd az újságárusoknál.

Spanyol IBA kiadvány

A SEO (Sociedad Espanola de Ornitologica, spanyol BirdLife tagszervezet) is elkészítette a spanyolországi fontos madárélőhelyek teljes egészében frissített jegyzékét. A könyvben 390 IBA területet mutatnak be, amely összességében majdnem 16 millió hektárt jelent (a spanyol földterületek 32%-át!).

Tűzokszámlálás Ukrajnában

Az elmúlt télen az ukrán madárvédő szervezet, az UTOP is tűzokszámlálást végzett. 1998-99-ben a felmérésük szerint 7250-8100 madár telelt Ukrajnában. Ez a kelet-európai tűzokállomány kb. 80%-át jelenti.

Bíróági segítség a kanadai tarka récéknek

Öt kanadai szervezet, köztük a BirdLife partner Canadian Nature Federation a világörökséghez tartozó Jasper Nemzeti Park melletti külszíni szénbányával kapcsolatos kormányhatározat miatt bírósághoz fordult.

A tervek szerint a Cheviot bánya területén, ahol a tarka récék fészkelőhelye is található, sok tonna sziklát raktak volna le, de az ítélet szerint ez ellentétes a vonuló madarakról szóló nemzetközi egyezményvel. A Jasper Nemzeti Park ugyanis nagyon fontos élőhelye a tarka réce kanadai populációjának, amely - ellentétben a keleti populációval - ma különösen veszélyeztetett. A most hozott ítélet azért is fontos, mert a vonuló madarakról szóló nemzetközi egyezményt eddig csak közvetlen madárpusztítások, ill. egyedi fészkek pusztítása során alkalmazták, fészkelőhelyek védelmére eddig még nem.

(BirdLife Update, June 1999)

Megrendelő

Szeretnék a Zzsiráf diákújságra:
 1/2 évre (előfizetési díj 800 Ft)
 1 évre (előfizetési díj 1600 Ft)
előfizetni.

Vállalom, hogy az előfizetési díjat befizetem.
Csekket vagy számlát kérek.

Braille írásos tartalomjegyzéket
Kérek Nem kérek.

Név: _____
Életkor: _____
Iskola: _____
Lakcím: _____
Telefon: _____
E-mail cím: _____

Aláírás _____ Szülő aláírása _____

Írd ide annak a barátodnak a nevét és címét,
aki szerinted szívesen olvasná a Zzsiráfot.

Megrendeléseket faxon és E-mail-en is elküldheted.

The New World Blackbirds. The Icterids

Alvaro Jaramillo és Peter Bruke
Christopher Helm Kiadó, London
431 oldal, 39 színes tábla, kötve 35 GBP

A Helm Kiadó határozó kézikönyv sorozata ismét új kötettel gyarapodott. Lassan már csak azok tudják megengedni maguknak az újabb és újabb kötetek megvásárlását, akiknek nem számít a pénz, vagy azok, akiknek gyógyíthatatlan könyvgyűjtő szenvedélyük van. Lásuk tehát, hogy a most megjelent művet hová helyezhetik el az Európa közepén madarászó kollégák fontossági sorrend szerint!

Az Icteridae családba tartozó újvilági csirögék egy igen változatos csoport, megtévesztő névvel. A család 103 faja közül egyik sem rokona a feketerigónak, tulajdonképpen nem is hasonlítanak a mi rigónkhoz, ahonnan angol nevük ered. Bár sok nemzetségük, például a gulyajárók (*Molothrus*) és a szerecsenmadarak (*Quiscalus*) sötét, fekete tollazatú fajokat foglalnak magukba, a csirögék és a trupiálok között azonban, melyek egyébként névadói voltak a családnak, olyan színpompás fajokat találhatunk, mint például a csirögépacsirták (*Sturnella*).

A szerzők kimondott célja az volt, hogy erre a családra felhívják a (madártani) közvélemény figyelmét, valamint a csoport természettudományos ismereteit összefoglalják. Ezáltal a kötet inkább a határozást elősegítő szakanyag, mely egyúttal olyan általános referenciamű, melyben a csirögék rendszertanát, viselkedését, evolúcióját és egyéb területeket érintően - a sorozat korábban megjelent részeihez hasonlóan - alaposan megismerhetjük. Ezzel együtt a szerzők sietnek elismerni, hogy e könyv nem a csoporttal kapcsolatos "mindentudó" kézikönyv. Egy ilyen kötet feltehetően kétszer ilyen vastag és kétszer ilyen drága lenne! A fajokkal kapcsolatos ismeretanyag széles határok között mozog: egyes fajokat, mint például a vörösvállú csirögét vagy a gulyajáró madarat részletekbe menően tanulmányoztak, és gazdag irodalom, egyes esetekben még monográfia is rendelkezésre áll. Ennek ellenére a szerzőpárosnak elismerésre méltóan sikerült kiegyenlítenie az egyes fajokról rendelkezésre álló meglehetősen változatos ismeretanyagot egy kötetben. Csak egyes kutató ormitológusoknak lehet ennél több információra szükségük a családdal kapcsolatban.

Az USA-ban volt szerencsém megfigyelni néhány csiröge fajt, ezért nyugodt szívvel mondhatom, hogy Peter Burke illusztrációi amellett, hogy pontosak (mely természetesen alapkövetelmény ilyen típusú könyveknél, és melynek alkalmanként egyes illusztrátorok nem felelnek meg), nehezen bemutatatható részleteket is ábrázolnak. Az öreg hím bronzfényű gulyajáró (*Molothrus aeneus*) madár a 38. színes táblán jellegzetes görbült hátú tartásával és vörös, gyöngyszerű szemével emlékeztetett számos, általam hasonló pózban Texas állam déli részén megfigyelt példányra. Nyilvánvalóan alapos figyelmet fordítottak a különféle irizáló tollazat minél pontosabb visszaadására a szerecsenmadarak és a *Euphagus* nemzetség esetében, melyek színvonalán a nyomdai munkálatok sem rontottak. Másrészt azonban a *Sturnella* csirögépacsirták a 27-es és 28-as színes táblákon eléggé hosszú csőrűnek, valamint megnyúlnak tűnnek. A legtöbb pacsirta, melyet megfigyeltem, inkább zömök, tömzsi madárnak tűnt, egészen kivételes egyedek látszódnak csak megnyúlnak. Burke nemcsak a narancs és vörös színeket kezelte megfelelő módon, hanem a sárga szín leheletnyi árnyalatait is pontosan visszaadta. Egy kevésbé neves illusztrátor talán túlságosan elrugaskodott volna e színpompás fajok festésében.

Az Újvilág madártani szakirodalmá lassan, de biztosan terjed ki és éri utol az Európára és a Palearktiszra vonatkozó rendkívül gazdag irodalmat. E kötet az egyik legjobb, melyet újvilági madár-családra vonatkozóan láttam. Annak az esélye, hogy valamelyik, a könyvben tárgyalt faj Európa középső részeire vethődik, meglehetősen csekély, ennek ellenére mindenképpen ajánlatos forgatni és tanulmányozni a kötetet bármilyen tengerentúli utazás előtt.

Gerard Gorman

Helyreigazítás

Az előző számban a kék vércsés cikk fotójának szerzőjét tévesen írtuk, a képeket dr. Solti Béla készítette és egy öreg hímet láthatunk, amint eteti fiatalját.

Az előző számban megjelent Hanságról szóló cikk szerzője nem Pellinger Attila volt. A tévedésekért a szerzőktől és az olvasóktól elnézést kérünk.

Madárdalos kirándulások

címmel, az MME kiadásában megjelent a legújabb Madarász Suli kiadvány, egy madártani oktató CD-ROM. Ezt a korongot eredetileg iskolai számítógépes szakköröknek szántuk azzal a nem titkolt céllal, hogy azon gyerekek érdeklődését is felkeltsük a madarak iránt, akik eddig csak a számítógépes játékokat ismerték. Miközben készült az anyag, rájöttünk, hogy milyen hihetetlenül nagy lehetőségeket rejt a számítógépes technika a madártani oktatás és ismeretterjesztés terén. Mire a lemez elkészült az is kiderült, hogy az eredetileg megcélzott rétegen túl eredményesen használhatja minden madárkedvelő, aki számítógéppel rendelkezik.

Hogy mi mindent tartalmaz ez a kis korong?

- 2,5 óra CD minőségű madárhang felvétel
- 63 hazai madár hangját, részletes leírását és kinyomtatható festményét
- élőhelyfotókat, ábrákat
- relaxációs lehetőségeket
- tudáspróba játékokat
- közel 100 oktató jellegű kérdést a kikerdező rendszerrel együtt

A 311 képernyőoldali szöveg fejezeteket tartalmaz:

- a madarak hangadásáról
- kommunikációjáról
- a madárhangok jelentéséről
- a madarak énektanulásáról
- a madárhangfelvételek készítéséről

És amivel kitűnik ez a mű a többi hasonló kiadvány közül: a szöveg, a képek és a hangfelvételek "nem köszönnek vissza" könyvekből, albumokból és kazettákról, hiszen kizárólag erre a célra készültek.

A szerzők:
hangfelvételek, szöveg, fotók: Zsoldos Árpád
grafika: Kóky Szabolcs

És a szoftver készítői: SCAR Bt. Kálai Gábor és Jung Rita a minőségre törekedtek, ezért ha a tisztelt felhasználó betartja az ajánlott konfigurációt, maradéktalanul és kiváló minőségben élvezheti a Madárdalos kirándulások minden percét.

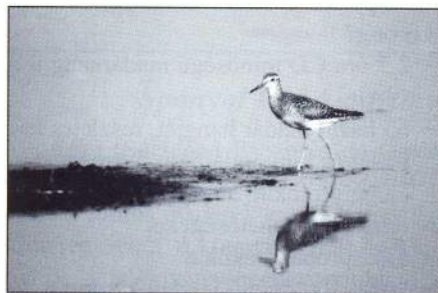
A CD-ROM kapható az MME titkárágán.

Ára: MME-tagoknak 4000 forint, nem tagoknak 4500 forint.

Tenyérnyi tó - tengernyi madár

Sokan haragudtunk ezen a nyáron Medárdra a nevéhez fűződő negyven napos esős időszak beköszönte miatt. Az eső csak esett, esett, és egy idő után már mindenkinek elege volt belőle. A gazdák eleinte örülhettek, hogy nincs aszály, bő termés várható. Majd amikor már közeledett az aratás ideje, egyre többen mérgeződtek a felázott talaj és a belvíz miatt.

A kirándulók, madármegfigyelők, természetfotósok sem így képzelték a nyárelőt. Hűvös volt, gyakran esett, kevés volt a fény, egyszóval nem szeretünk kibújni a lakásból. Ha mégis volt egy-egy eső nélküli, napsütéses délelőtt vagy délután, máris kaptuk magunkat és indultunk, ki erre, ki arra. Én, mint amatőr fotós, fogtam a fényképezőgémem, a

Réti cankó

hátizsákba beraktam az állványt, az álcahalót, és irány a városunktól nem messze lévő trágyaszikkasztó.

Így utólag belegondolva mégis hasznos volt ez a csapadékos időszak. A szikkasztónál keletkezett kis tó nem száradt ki, s ezen a parányi vizes élőhelyen egy gulipánpár négy fiókat nevelt fel. Érdekes volt megfigyelni a madarak viselkedését. Azt, ahogyan táplálékukat megszerezték. Azt, hogy mennyi eltérő hadművelet után foglalták el a négy tojást védő fészket. Azt, ahogy valósággal kisöpörték a saját területüknek tartott vízről a betolakodó nagyobb testű madarakat. A költési időszakban még csak megtúrták őket valahogy, de a fiókanevelés idején rögtön megtámadták és elzavarták a behatólókat.

Nem is gondolná az ember, hogy egy tenyérnyi időszakos tavacsán mennyi madár telepedhet meg, szerezheti meg táplálékát, és még fajfenntartó szerepét is ellátja. Itt láttam először a természetben kis lilét. Ennek a madárnak a mozgása a legmegkapóbb. Olyan, mintha egy nagyra nőtt egér szaladgálna előttünk. Nem is sikerült jó felvételt készí-

nem róla. A cankónak több fajtát is megfigyelhettem, fényképezhettem ezen a tavacsán. A réti cankók mellett megjelentek még a pajzsos cankók, a piros lábú cankók, az erdei cankók is. Ebben a forgatagban egyszer csak feltűnt egy élénk rozsdavörös, fekete-barna mintázatú, hosszú, lefelé hajló csőrű, a cankónál kisebb termetű madár. Aztán még négy csatlakozott hozzá. Ők voltak a sarlós partfutók. A lilék, cankók, partfutók között nem mindig volt egyetértés a terület s így a táplálék birtoklása terén. Ha túl közel merészkedtek a másikhoz, bizony egymásnak rontottak, és csak ezután folytatták a szedegetést. A kisebb szigetek partján bőven akadt rovtáplálék, ezért érthetetlenek ezek a csetepaték. Más nagyobb testű madarak is láthatók voltak ezen a területen. A bíbic fészkel is, de hogy sikeres volt-e a költése, azt sajnos nem tudtam megállapítani. Rendkívül éber, vigyázó madár. Ő volt az első, aki észrevette érkezésem, s az összes ott tartózkodó madarat riasztotta éles hangjával. Igen óvatos állatok a tőkés récék, akik a bíbic riasztása után azonnal szárnyra keltek, és hangos kiabálás közepette menekültek az érkező ember elől. Egy pár bőjti récét is láttam az egyik alkalommal. Ők még félénkebbek voltak, mint a tőkésék. Nem is jöttek közel hozzám, de a gácsér a fején még messziről is jól látszó fehér, hosszasan elnyúló szemöldöksávról így is felismerhető volt.

Nagyon sok nem kifejezetten parti és vízi madár is megjelent a tónál. Ezek leginkább ivás, fürdés céljából keresték fel a vizet. Egy pár örvös galamb rendszeres vendég volt itt, de megjelentek a balkáni gerlék, a mezei verebek, a sarkák és a seregélyek is. Ez utóbbiak nagyobb csapatokban. Igen érdekes volt megfigyelni, hogyan szerzik meg táplá-

Tőkés réce

lékukat. Csőrüket bedugták az iszapba, majd szétnyitották, megemelve a kis sárcomót. Belestek alá, s ha találtak valami ehetőt, gyorsan elfogyasztották. Sárga billegetők, barázdabillegetők is szép számmal élnek ezen a területen. A fiatal barázdabillegetők igencsak bizalmasan viselkedtek. Közel jöttek, és rá-

Barázdabillegető

csodálkoztak az álcahaló alatt lapuló fotósra. Nem tudták eldönteni, mi lehet az a nagy barna-zöld valami, aminek a közepe táján egy rövid "kályhacső" kandi kál kifelé. A dankasirály sem mutatott különösebb félelmet. Valószínűleg ő sem látott még ilyesmit, így egészen közel úszott el előttem. Nem menekülhetett... lefényképeztem!

Még egy érdekes megfigyelésre nyílt alkalmam a várakozás órái alatt. Azt tudtam, hogy a fecskék röptükben isznak, de hogy repülés közben fürdenek, azt itt volt lehetőségem megfigyelni. A víztükör közelében repültek, majd hirtelen belevágódtak a vízbe, aztán repültek tovább, mint akik jól végezték dolgukat. Vagy talán csak egy rovar után csaptak a vízbe? Én úgy gondolom, inkább felfrissítették magukat.

Egy-egy fotózás során legalább 5-6 órát, vagy még többet is - ha bírja a fényképész - kell majdnem mozdulatlanul ücsörögni. A felszerelés cipelése is nehéz feladat. Jól el is fárad az ember, de közben annyi érdekeset lát, tapasztal, hogy mindez feledteti a nehézségeket. Nem beszélve a vadászat izgalmáról, ami ráadásul teljesen vértelen, mert az "elejtett" állat a zárszerkezet kattánása után sértetlenül élheti tovább megsokott életét. Megmaradnak viszont az élmények, amelyek azonnal felidéződnek, mihelyt előveszem a jól vagy kevésbé jól sikerült, netán teljesen "üres" képeket.

Mindegyiknek megvan a maga kis története.

Szentirmai Sándor

Mesterséges odútelepek

Zsoldos Árpád

**Madarász
suli**

HOVÁ TELEPÍTÜNK?

Elsőként talán célszerű az odútelep fogalmát tisztázni.

Odútelepnek tekinthetjük a legalább 20 db mesterséges fészekodúból álló - erdőben, parkokban, gyümölcsösökben elhelyezett - létesítményt, amelyet erdővédelmi vagy kutatási céllal helyeztek ki, és rendszeres ellenőrzés alatt áll.

A gyakorlat azt mutatja, hogy az ilyen telep létesítője és kezelője legtöbbször nem azonos a terület tulajdonosával.

A kezelő gyakran egyszerű madárkezelő magánszemély, esetleg természetismereti szakkör, míg a tulajdonos valamelyik erdőgazdaság vagy önkormányzat. Telepítés előtt tehát feltétlenül kérjünk engedélyt a tulajdonostól, erdei telepeknél pedig egyeztessünk az illetékes erdőszel, nehogy olyan erdőrészletbe helyezzük az odúkat, ahol a közeli jövőben fakitermelést kezdenek.

HOGYAN ÉS MIKOR?

Zavartalan erdőben, különösen ha kutatási céllal létesítjük a telepet, egészen alacsonyra, 1-1,5 méter magasra akasszuk az odúkat, mert ez megkönnyíti a kezelésüket.

Parkokban és arborétumokban, az ember általi zavarás elkerülése érdekében a 3 méter feletti magasság ajánlott.

A telepek létesítésére legalkalmasabb a november-január közötti időszak.

Az odúkat mindig az adott terepviszonyokhoz alkalmazkodva helyezzük ki. Síkvidéki erdőben, ahol az erdőtagok nyiladékokkal elhatárolt négyzetek, a hálózatos elhelyezés ajánlott. Hegyvidéken azonban a patakhöz, vízmosáshoz, utakhoz alkalmazkodó, esetleg a kiindulási helyhez visszatérő elrendezés a célravezető.

A TELEPEK ADMINISZTRÁCIÓJA

Kihelyezés közben az odúkat zsírkrétával számozzuk meg, és készítsünk térképvázlatot a telepről. Nyissunk egy füzetet erre a célra, amelyben minden odúnak van egy lapja. A lap tetejére írjuk fel az odú számát és típusát. A későbbi el-

lenőrzéskor ezt a füzetet vigyük magunkkal, és jegyezzük fel az odúban zajló eseményeket. Pl.:

19-ES ODÚ "B"

- 1999. 04. 28. széncinege tojó 11 tojásos ül...
- 1999. 05. 09. 10 tollasodó széncinege fióka...
- 1999. 11. 21. használt cinegefészek... kitakarítva...

Hazai viszonyok között leginkább a 32 mm röpnylású "B" odúkat érdemes kihelyezni. Ha seregélyre is számítunk, akasszunk ki 45 mm-es röpnylásút is. A 25-28 mm-es röpnylású "A" odúk aránya ne haladja meg a 10%-ot. Ezeket csak olyan élőhelyekre telepítsük, ahol barát-, kék, fenyves-, ill. búbos cinege költése is várható.

KARBANTARTÁS

Az odúkat kihelyezés előtt fessük le - de csak kívülről - Xyladekorral. Évente ajánlatos az odúk újrafestése és a számozás felújítása, amelyet az őszi takarításkor is elvégezhetünk, ehhez nem kell elvinni az odúkat a telepről. A használt fészekanyagot még a tél beállta előtt távolítsuk el, mert a cinkék szívesebben éjszakáznak tiszta odúban. A pótlásra szánt odúkat legkésőbb február közepéig helyezzük ki.

MILYEN FAJOKRA SZÁMÍTHATUNK?

A hazai odúlakó madarak közül az "A", ill. "B" típusú odúban 13 faj megtelepedésére számíthatunk. Persze nem egyetlen telepen, hiszen ezek a fajok eltérő élőhelyeken fordulnak elő. Lássuk hát, melyek ezek a fajok!

SZÉNCINEGE

Igen gyakori fészkelő valamennyi hazai erdőtípusban és egyéb fás élőhelyen, ha ott fészkelésre alkalmas üregeket talál. Megtelepítésére a 32 mm röpnylású "B" odú alkalmas.

Moha alapon, gyökérből és fűszálakból készült, szőrrel vagy egyéb puha anyaggal bélelt fészket a tojó egyedül építi.

Tojásai fehér alapon apró vörhenyes foltokkal tarkítottak, számuk egy fészekaljban 6-13. A tojó naponta rak egy-egy tojást, és az utolsó lerakása előtt 1-3 nappal kezdi el a kotlást.

Fiókáit etető örvös légykapó

Péchy Tamás

Faj	március	április	május	június	július
széncinege		o o o	x x x o	o o x x	x
kék cinege		o o o x	x x o o	o x x x	
fenyvescinege		o o o x	x x o o	o x x x	
barátcinege	o	o o x x	x		
kormosfejű cinege			o o x x	x o o x	x x
búbos cinege	o	o o x x	x o o	x x x	
csuszka	o	o o x x	x		
örvös légykapó			o o o	x x	
kormos légykapó			o o o	x x x	
seregély		o o o x	x x o o	o x x x	
mezei veréb		o o o	x x x o	o o x x	x
nyaktekerccs				o o x x	x
kerti rozsdafarkú		o o	o x x x		

O - tojásrakás

X - kotlás

Megjegyzés: a táblázatban szereplő adatok átlagos tavaszi időjárás esetén érvényesek

A fiókák a 13-15. napon kelnek ki, ezután kb. 20 napig maradnak a fészekben, mialatt mindkét szülő eteti őket. A populációk egy része másodszor is költ. A másodköltések aránya annál kisebb, minél sikeresebb volt az első költés.

KÉK CINEGE

Valamennyi hazai erdőtípusban előfordul, de legnagyobb számban közepeskorú és idős tölgyesekben költ.

Megtelepítésére az "A" és a 32 mm-es nyílású "B" odú alkalmas. Mivel a nagyobb termetű széncinegével fészkek konkurens, minden telepre helyezünk ki néhány "A" odút a számára.

Fészke igen hasonló a széncinegéhez, csak a beépített növényi szálak finomabbak, és a csésze átmérője kisebb.

A tojások is hasonlóak az előző fajéhoz, de kisebbek. Számuk 6-14, kivételesen 15 is lehet.

A kotlást a tojó az utolsó tojás lerakása előtt 2 nappal kezdi meg, és 14 napig tart. Hideg esős tavaszokon a kotlási idő ennél jóval több is lehet. A fiókák 18-22 napig maradnak a fészekben, ezalatt mindkét szülő táplálja őket. A populációk kisebbik része másodszor is költ.

FENYVESCINEGE

Elég gyakori fészkelő a Dunántúl és az Északi-középhegység fenyveseiben, de fenyővel elegyes lombdőkben is költ. Terjeszkedő faj. Újabban megtelepedett az Alföld telepített fenyveseiben, és költ fenyőkben gazdag parkokban, arborétumokban is. Megfelelő élőhelyen "A" odúban megtelepíthető.

Fészkének alapja erősen összetömörített moha, erre építi a tojó az állati szőrökkel, ill. növényi gypattal kibélelt fészeksészét.

Tojásai a kisebb Parus fajok tojásaitól alig különböztethetőek meg. Fészkalja az első költéskor 8-10, a másodikban 6-

8. A még nem teljes fészkealjzat a tojó távozáskor betakarja.

A kotlási idő 12-15 nap. A fiókák 17-21 napig maradnak a fészekben, ezalatt mindkét szülő eteti őket.

BARÁTCINEGE

Elég gyakori fészkelő nedves ligeterdőkben, valamint domb- és hegyvidéki zárt, idős lombdőkben. A párok nagyobb revírt tartanak mint a kék vagy a széncinege, ezért telepenként csak egy-egy pár számíthatunk. Megtelepítésére az "A" odú alkalmas, de az erősebb kék cinege innen gyakran kiszorítja.

Fészke hasonlít a kék cinegéhez, de gyakrabban épít bele tollakat.

Tojásai is az előző fajéhoz hasonlítanak. Fészkealjja 7-11 tojásból áll, amelyen a tojó egyedül kotlik 14-16 napig. A fiókákat 17-20 napig mindkét szülő eteti. Csak egyszer költ évente. Az igen ritkán található május végi fészkealjzat pótköltésből származhatnak.

KORMOSFEJŰ CINEGE

Igen kis számú fészkelő az Északi-középhegység zárt lomb- és fenyves erdeiben, illetve a Szigetköz nedves puhafás ligeterdeiben, valamint az Alpokalja idős lucosaiban, luccal elegyes bükköseiben és patak menti égereseiben. Fészkeodúját - a többi Parus fajtól eltérően - maga vájja pudvás fatörzsbe. Ennek ellenére megfelelő élőhelyen "A" vagy "B" odúban megtelepíthető.

Fészke és tojásai hasonlóak a barátc-

negéhez. 7-10 tojásán a tojó egyedül kotlik 14 napig, miközben a hím eteti. A fiókákat, amelyek 16-18 napig maradnak a fészekben, mindkét szülő táplálja. Kétszer költ évente.

BÚBOS CINEGE

Csak helyenként fészkel a Dunántúl és az Északi-középhegység telepített erdeifenyő- és lucállományokban, fenyővel elegyes lomberdeiben. Ezekre a területeken "A" odúban megtelepedhet.

A fészkek szinte csak mohából áll, a csésze kisebb tollakkal, növényi szőszszel bélelt.

A tojás fehér alapon vörhenyesen foltos, a foltok nagyobbak, és a tojás legszeleesebb részén gyakran koszorú alakba rendeződnek, így a többi kis termetű Parus faj tojásától elég jól megkülönböztethető.

A tojások száma 5-6, de találtak már 8, sőt 9 tojásból álló fészkealjzat is. Csak a tojó kotlik 13-14 napig, de a 18-22 napig fészekben tartózkodó fiókákat a hím is eteti.

CSUSZKA

Gyakori fészkelő domb- és hegyvidéki lombdőkben, parkokban és nagyobb kertekben, az Alföldön pedig elsősorban tölgyesekben és folyó menti ligeterdőkben. "B" odúban megtelepszik.

Széncinege

Zsoldos Árpád

A csuszka által lakott odút már messziről fel lehet ismerni, mert a bejáratot sárral leszűkíti. Ha mesterséges odúba telepszik, akkor sem mond le tapasztási viselkedéséről. Ilyenkor a bejárat körüli belső részekre és a tető hézagaihoz ragaszt sárdarabokat.

Fészkekanyagként fakérget, hánccot és száraz leveleket használ. Különösen kedveli a barkócafa és az erdeifenyő pikkelyesen leváló vékony kérgét.

Fészkealjja 6-9 tojásból áll. Tojásai a

cinegékéhez hasonló fehér alapon rozsdás és szürkés foltokkal tarkáztak.

A tojó az utolsó tojás lerakása után kezdi el a kotlást, és 14-18 nap múlva kelnek ki a fiókák. Háromhetes koruk után hagyják el a fészket, de még sokáig együtt maradnak, és a szülők vezetésével a fészkek környékén táplálkoznak.

ÖRVÖS LÉGYKAPÓ

A domb- és hegyvidéki tölgyesek, bükkösök gyakori fészkelője. Síkvidéki erdőkben igen ritkán költ. "B" odúval telepíthető.

A hím intenzív énekléssel igyekszik tojót csalogatni a kiválasztott odúhoz, amelynek csak a közvetlen környékét védi revírként. A hímek egy része többnejű, és így több odút is véd.

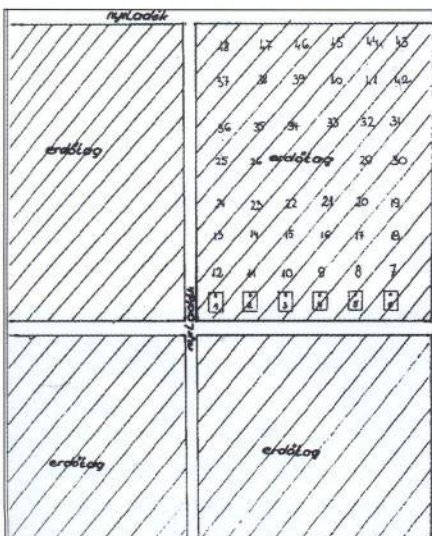
A tojó egyedül építi fűszálakból, növényi rostokból álló fészket. Fészkalja 5-7 világoskék tojásból áll. A tojó egyedül kotlik 12-14 napig. A fiókák 14 napig tartózkodnak a fészkekben, ezalatt mindkét szülő eteti őket. Kirepülés után még kb. egy hétig gondozzák őket az öregek, majd az egész család elhagyja a költőhely környékét.

KORMOS LÉGYKAPÓ

Ritka, alkalmi fészkelő domb- és hegyvidéki lombdombokban. Az örvös légykapó által lakott odútelepeken számíthatunk költésére. A Visegrádi-hegységben 1989-ben kormos légykapó hím és örvös légykapó tojó "B" odúban eredményesen felnevelt és kiröptetett 6 fiókát.

A hím, az örvös légykapóhoz hasonlóan, igyekszik tojót csalogatni a kiszemelt odúhoz. A tojó valószínűleg az odú minősége alapján választja ki a párját. A fészket a tojó építi, átlagosan 4-6 napig.

A fészkek anyaga és a tojások hasonlítanak az örvös légykapóéhoz. A tojó kotlik, a hím időnként az odúban vagy a környező ágakon eteti.

Odútelep hálózatos telepítése síkvidéki erdőben

A fiókák a 14-16 nap múlva kelnek ki. 16-18 napig maradnak a fészkekben, ezalatt mindkét szülő táplálja őket. Kirepülés után a család elhagyja a fészkek környékét.

SEREGÉLY

Gyakori fészkelő, a zárt erdők kivételével mindenütt előfordul. A ligetes erdőkbe, facsoportokba, fasorokba, parkokba, gyümölcsösökbe telepített odútelepeken számíthatunk megjelenésére. A 45 mm-es nyílású "B" odú alkalmas megtelepítésére. Megfelelő helyen telepesen is költ, ezért a neki szánt fészkeladákat csoportosan is kihelyezhetjük.

Az odút a hím választja ki, elkezd építeni a fészket, amelyet aztán a tojó fejez be.

A fészkek anyaga száraz fű, növényi szálak, falevelek, kevés szőr vagy toll.

A tojásai halványkék színűek. Fészkalja legtöbbször 4-5 tojásból áll. Nappal a hím és tojó felváltva kotlik, de éjjel csak a tojó ül a tojásokon. A kotlási idő 12-14 nap, a fiókák 18-20 napig maradnak a fészkekben, miközben mindkét szülő eteti őket. A pároknak mintegy 60%-a kezd második költésbe.

MEZEI VERÉB

Igen gyakori fészkelő, zárt erdők kivételével minden élőhelyen előfordul. Ökológiai igényei hasonlóak a seregélyéhez, amely a legnagyobb fészkek konkurense. Odútelepeken éppen emiatt a 32 mm-es nyílású "B" odúba költözik leggyakrabban.

Fészke száraz fűszálakból, szalmából, falevelekből, tollakból áll. Az odú belsejét teljesen telehordja fészkekanyaggal, és a fészkek alján fekvő tojásokhoz kis folyosót készít.

Tojásainak színe változatos, alapszínük fehéres, barnás, zöldesszürke vagy kékes is lehet, sötétebb foltozással, amely a tojás vastagabb részén sűrűbb mintázattal.

Fészkalja 5-7 tojásból áll. Kotlási ideje 13-14 nap. A szülők felváltva ülnek a tojásokon, és közösen etetik a fiókákat, amelyek 14-16 nap után hagyják el az odút.

NYAKTEKERCS

Elég gyakori fészkelő sík- és dombvidéki ritkásabb állományú lombdombokban, ligetekben, gyümölcsösökben, parkokban. Az egyetlen harkályféle, amely nem maga készíti fészkekoduját, így mesterséges odúban is költ. "B" odú alkalmas megtelepítésére.

Mint a harkályok általában, a nyaktekercs sem épít fészket az odúba, hanem a csupasz aljzatra helyezi tojásait. A lapos fenekű mesterséges odúban ez prob-

lémát okozhat, mert a tojások szétgurulnak az odú alján, így a tojó nem tudja azokat eredményesen kikölni. Ezen oly módon segíthetünk, hogy a nyaktekercs által elfoglalt odú aljára száraz fűből kis fészkekészítőt készítünk. Ezt tojásos fészknél is nyugodtan megtehetjük, a madár nem fogja elhagyni azt.

7-12 fehér tojását naponta rakja le és az 5-7. tojás lerakása után megkezd a kotlást. Emiatt a fiókák között jelentős méretbeli különbség alakul ki. A 12-14 napig tartó kotlás munkája főleg a tojóra hárul, a hím csak alkalmanként, elsősorban a déli órákban váltja fel. Ha a kotló madarat megzavarják, jellegzetes sziszegéssel, fejcsavargatással és a fejtejtollak borzolásával reagál. (Innen ered magyar neve).

KERTI ROZSDAFARKÚ

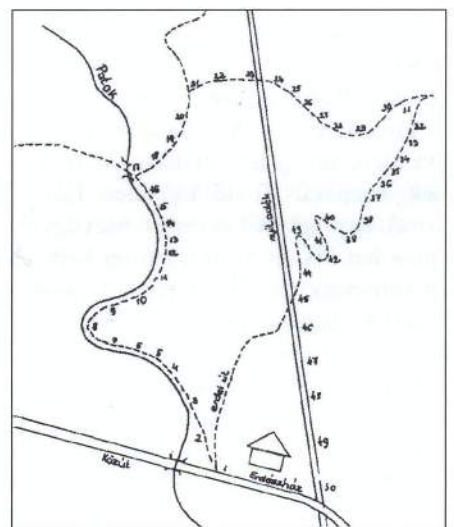
Öreg ártéri erdők, gyümölcsösök, nagyobb kertek, parkok csökkenő számú fészkelő madara. "B" odúban megtelepszik.

A költőhelyre a hímek érkeznek meg először, és a néhány nappal később érkező tojók közül igyekeznek egyet magukhoz csalogatni.

A tojó egyedül épít, a hím ezalatt a közelben énekel. A fészkek anyaga moha, száraz növényi szálak, levelek, finom gyökérszálak. A csésze anyaga néha a fészkekével megegyező, de jóval finomabb részecskékből áll, máskor viszont sok tollat, lakott területek közelében főleg baromfitollat tartalmaz.

5-7 halvány kékeszöld tojásán a tojó egyedül kotlik. A kotlási idő 12-14 nap. A fiatalok 14-15 napig maradnak az odúban. Ezalatt, de még a kirepülést követő néhány napon is, mindkét szülő eteti őket.

A MADARÁSZ SULI sorozat következő részében a madárhangfelvételek készítéséről lesz szó.

Odútelep elhelyezése hegyvidéken

Kora őszi élmény

1998. szeptember 5-én a Balmazújváros melletti Virágoskúti-halastavon madarásztunk, amely elég jelentős madárszállója a Hortobágnak. Derűs, napsütéses idő és tiszta levegő volt, így távcsöveinkkel messze elláttunk. Az első tavon máris érdekes esemény szemtanúi lehettünk. A tavat teleszkóppal figyeltük, a keresőben megjelent egy vörös vércse, amely a tó vize fölött alacsonyan siklott, majd egyszer csak lecsapott, és egyenesen a vízbe zuhant. Ekkor csak a feje és félig a szárnyai voltak a víz színe fölött. Miután feljött a habokból, kifeszített szárnyal siklott, ezt többször is megismételte. Néhány kísérlet után felült egy tóban lévő karóra, majd kis idő elteltével újra próbálkozott. Ezt a manővert megismételte vagy ötször, immáron sikerrel. Egy kis természetű hal volt karmai között. Lassan emelkedve elégedetten távozott a Virágoskúti-halastó légteréből. A nap hátralévő részében sem unatkoztunk. A 4-es tó lecsapolt medrében számos érdekesség került elénk. Az iszapban rengeteg aprónak látszó madár szedegett, amelyeket teleszkóp segítségével sikerült csak azonosítani. A szaladgáló csapatban láttunk apró, havasi és sarlós partfutókat, sok pajzsos cankót, parti és ezüstlilákat, nagy pólingokat, amelyek ilyenkor bőséges táplálékot találnak a híg iszapban. A nádfal rejteke mögül két fekete gölya szállt föl, amelyek ilyenkor a vízben visszamaradt halakat zsákmányolják. A parton lévő magaslehből sikerült megfigyelniünk igazi ritkaságokat is. Két csigaforgató és két fiatal kőforgató táplálkozott az egyik öbölben, majd egy lócsérre lettünk figyelmesek, amely a gyakori dankasirályok közé keveredett. Hazafelé menet láttuk, hogy a tó gátja melletti bodzabokrok ágai roskadoznak a bogycsúlya alatt, amely terített asztal az énekesek számára. Rövid idő alatt (kb. 2 perc) egy helyből sikerült megfigyelniünk hat kis, öt mezei, három kerti és öt barátposztát. Elégedetten, tapasztalatokkal gazdagodva tértünk haza egy hosszú nap után.

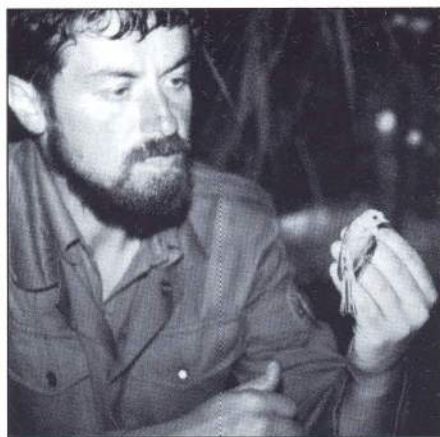
Kívánjuk minden Madarász Sulisnak, hogy hasonló élményekben legyen része!

Nagy Szabolcs, Szatmári István
Madarász Suli-Balmazújváros

Gyűrűzótábor

Az idei évben is alig vártam már a nyarat, hogy elmehessek kedvenc időtöltésemnek hódolni, madarászni.

A nagy előkészületek után - mint a gumicsizma, a távcső, a fényképezőgép és a ruházat bepakolása - elindultunk Velencére. Megérkezésünkkel már ott vártak ránk barátaink. Az első napon a tikkasztó hőségben Fenyvesi László vezetésével megmutatták nekünk a terepet, majd a hálók helyét. Kis ismerkedés után pár segítőkész felnőtt kíséretében már szedtük is ki az énekesmadarokat a hálókából. Apró zsákokcákba raktuk őket, és vittük a nádtetővel ellátott kunyhóba, majd megjelöltük őket. Ez úgy történt, hogy a különböző átmérőjű

Fenyvesi László egy függőcinegével

gyűrűk közül kiválasztottuk a megfelelő, és egy fogóval óvatosan a lábára illesztettük. Ezután egy füzetbe rögzítettük a madár fáját, nemét és életkorát, majd szabadon engedték.

Az élőhelyből adódóan nagy számban csak nádi és vízimadarakra számíthatunk. Voltak nádiposzták, barkós- és függőcinegék, tücsökmadarak, és még gyurgyalag is akadt. Mivel ezek a madarak nagyon szépek, én és Imre barátom le is fényképeztük őket. Éjjelenként a felnőttek jártak ki ellenőrizni, néha mi is velük mehettünk.

A szálláshelyünk az erdei iskola jóvoltából egy sok férőhelyes kőépület volt. A szabadidőnket a közelben lévő focipályán és az udvaron tölthettük el. Esténként a táborúznél énekelgettünk, és szalonnát süttögettünk.

Nagyon jó volt a tábor, sok új barátot szereztem, az időjárás is nekünk kedvezett. Jó volt ilyen sok természetszerető fiatallal találkozni.

Lagler Ákos 14 éves tanuló

Örömmel várjuk
jelentkezését a
Vadvil Kft.
szentendrei
vadászoltijában!

Büszkék vagyunk, hogy a madármegfigyelésekhez használt spektívekből, távcsövekből már jelentős mennyiséget értékesíthettünk egyesületek, cégek, magánszemélyek felé. Így nemcsak reklám, hanem kellő számú referencia is rendelkezésre állhat választásukhoz, az alábbiakban kínálunk termékeinkről.

- Kowa, Optolyth spektívek az igények szerinti különféle nagyítású okulárokkal.
- Kedvező árfekvésű AKAH 45 fokos 20-60x-60 spektív.
- Hubertus olcsóbb, és egyéb minőségi kereső távcsövek nagy választékban.
- Fejhálós álcaruhák, minőségi gumicsizmák, bakancsok, hátizsákok, kabátok, lámpák, outdoor, vízhatlan nadrágok, dzsekik, ingek, kések, biciklák széles skáláját kínáljuk.

Kérjen információt árainkról
telefonon, vagy keressen fel
minket személyesen.
Vadvil Kft.

Szentendre 2000 Kőzúzó u. 7.,
Telefon: 26/317-385,
Fax: 26/311-205.
Nyitva tartás:
Kedd-Péntek 9-17 óra,
Szombat 9-13 óra.

Hirdetés

Megvételre ajánlom jó állapotban lévő NDK fa fotóállványom (irányár: 12 000 Ft), illetve kötött Jonsson, Bird of Europe with North Africa and the Middle East (irányár: 10 000 Ft). Érdeklődni lehet: Csonka Péter 2800 Tata-bánya, Gál I. ltp. 902. I/16. Tel.: 34/313-310. E-mail: MME24@freemail.c3.hu.

Figyelem!

A Budapesti Csoport
október 13-án a TIT-ben
tisztújító választást tart!
Kérjük minél többen vegyenek
részét az összejevetelen.

Hírek Baranyából

ORFŪI BÉKAMENTÉS

1999. március 15. és április 5. között az egyesület 5. alkalommal szervezett békamentést az orfűi tavaknál. A munka eredményeként 5949 barna varangyot (823 nőtény, 4852 hím, 274 ivarra nem meghatározott egyed) mentettünk meg a forgalmas közutakon az autók általi eltaposástól úgy, hogy a legveszélyeztetettebb 1 km-es szakaszon terelőhálókat állítottunk fel az utak mellett. Ezek megakadályozták a varangyok úttestre jutását. A mentésben részt vevők a hálók mögött megadóan várakozó békákat rendszeresen összegyűjtötték, s az utak túloldalán lévő tavakra helyezték. A varangyok az esti és éjszakai órákban aktívak, ezért mentésüket is ebben az időszakban kellett megszervezni. Öröndetes, hogy az egyesület tagjai mellett más önkéntes segítők is akadtak (abaligeti, orfűi iskolások, pécsi lakosok). Összesen kb. 30-40 fő vett részt a munkában.

A mentési akciók eredményességét mutatja, hogy a megmentett varangyok száma évről évre folyamatosan emelkedett. 1995-ben még csak 1169 varangy vonult szaporodni a tavakhoz. Létszámuk 1996-ban 2225, 1997-ben 3580, 1998-ban 3380 egyed volt. Az 1999. évi mentett egyedszám már hatszoros növekedést jelent a kezdő évhez képest.

NEM VÉDETT TERÜLETEK KUTATÁSA

A Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium 1998-ban ismét kiírta a nem védett területek kutatására és természeti értékeinek megőrzésére vonatkozó pályázatát, ezúttal már hetedik alkalommal. Az eredményhirdetésre 1999 tavaszán került sor. A pályázaton az MME Baranya megyei Csoportja két munkával vett részt. Ezek közül az "Öt baranyai település fecskefelmérése" című pályázat I. díjat, a "A SEFAG Rt. Baranya megyei erdőterületeinek ragadozó madár állományfelmérése" című pályázat pedig II. díjat kapott.

A csoport a civil természetvédő szervezetek közül az eddigi pályázatokon a legeredményesebben szerepelt. 1992 óta 16 pályamunkát nyújtottunk be, melyek összesen 18 díjat nyertek. A bíráló bizottság 5 kiemelt díj, 1 különdíj, 7 első hely, 4 második hely és 1 harmadik hely odaítélésével ismerte el munkánk minőségét. A jutalomként kapott pénzeszegeket további kutatásokra és védelmi programjaink finanszírozására fordítottuk.

GYARAPODÓ HOLLÓÁLLOMÁNY

A mérgezések betiltása óta szépen gyarapodnak a hollók Baranyában. 1999-ben az ismert 23 fészekből 19-et foglaltak el költésre. Mindössze 4 költés volt eredménytelen. A 15 eredményes költés során összesen 50 hollófióka repült ki (1x1, 2x2, 7x3, 1x4, 4x5).

A hollók már igen korán, gyakran februárban is költésbe kezdenek, s az első fészekaljak április közepe után repülnek ki. A kemény hidegek, a nagy havazások nem okoznak különösebb gondot a fészekaljak nevelésében.

EREDMÉNYESEN KÖLTŐ RÉTISASOK

Az MME 1987-ben indította be a rétisások védelmével foglalkozó programját. A védelmi erőfeszítéseknek köszönhetően mára az ország rétisásállománya 15-20 párról 40-80 párra emelkedett.

Baranyában 1987-ben mindössze 4 pár fészelt. 1999-ben már 13 pár költését regisztráltunk. Sajnos 5 költés eredménytelennek bizonyult.

A 8 eredményesen költő pár összesen 14 fiókát reptetett sikeresen (3x1, 4x2, 1x3).

A rétisások általában 1 vagy 2 fiókát nevelnek. A hármas fészekaljak nagyon ritkák, ezért is örömteli, hogy Baranyában az idén akadt hármas fészekalj is. Ez a pár egyébként 1997-ben is három fiókát nevelt, s 1986 óta minden évben eredményesen költött. Összesen 26 fiókát reptettek ki eddig, ami példa nélkül áll a rétisásvédelem történetében.

A réti sasok a legkorábban költésbe kezdő madárfajok csoportjába tartoznak. A legöregebb tojók már január közepén lerakják tojásaikat, de volt példa karácsony előtti tojásrakásra is. Az első fiókák általában május közepe táján repülnek ki.

Az állomány gyarapodása az erdőtulajdonosokkal való szoros együttműködésnek és a rendszeres fészekellenőrzéseknek köszönhető. Minden fészeknek külön egyesületi felelőse van, akik azonnal jelzik a felmerülő problémákat, s a zavaró hatások így még idejében kiküszöbölhetőek. Fészkelési időszakban a tulajdonosok a fészek meghatározott körzetében semmilyen erdészeti munkát nem folytathatnak, s ugyanez vonatkozik a vadászati tevékenységre is.

A Baranya megyei csoport címe: 7200 Pécs Felsőmalom u. 12. Bank László

Lapzártától lapzártáig

Az egyesület titkársága június 11-13-ig találkozót szervezett a helyi csoportok tisztségviselőinek, aktív tagjainak Biharugrán. A találkozón a résztvevők megtekintették a biharugrai területeinket, és a kötetlen beszélgetéseken szó esett az egyesületet érintő kérdésekről is.

Egyesületünket Szilvácsku Zsolt mutatta be azon a tanácskozáson, ahol a SAPARD programhoz kapcsolódó kistérségek képviselői vettek részt.

Elkészült az MME Kutatási szabályzata.

Bejegyezték az MME és a Madártávlat honlapját: www.mme.hu ill. www.madartavlat.hu.

Az MME titkársága meglátogatja a helyi csoportokat. Az első megbeszélés a Budapesti Csoport vezetőivel volt július 29-én.

Elnökségi ülés volt július 22-23-án Tatán. Az Elnökség áttekintette az egyesület pénzügyi helyzetét.

Döntés született arról, hogy egyesületünk adja ki a Zsoldos Árpád által írt és szerkesztett Madárdalok ösvényeken című CD-t.

Már ebben az időszakban is tömegével érkeztek be a golyafelmérő lapok.

25 éves az MME című rajzpályázat nyertesei részére tábor szerveztünk.

Július 15-16-án az MME képviselőiben Szilvácsku Zsolt részt vett az IUCN varsói találkozóján.

IBA konferenciák

A Madártávlat VI. évf. 3. számában jelent meg "Az Erdős Fontos Madárelőhelyek Fenntartása Konferencia Ajánlása" című cikk, amely a Természetvédel-

ségekről. Tendenciává vált egyes fajok betelepítése, élőhelyváltása az agrárterületekre (pl. a hamvas rétiheja kalászosokban való költése), erről szólt Tóth L.

A konferencia a Phare Partnership Programme támogatásával jött létre, és elsősorban a falugazdászoknak, mezőgazdasági szaktanácsadóknak és a gazdálkodóknak szólt. Az előadások rövid, kivonatos anyaga terveink szerint meg fog jelenni egy külön kiadványban még ez évben.

Nagy kócsagok

mi Tanácsadó Szolgálat szeminárium-sorozatának első rendezvényéről, és az ott elfogadott ajánlásokról szólt. Az azóta eltelt időben újabb három konferencia került megrendezésre. Ezek közül időrendben az első a Mosonmagyaróváron megtartott "Mezőgazdaság és természetvédelem" című volt, mely főleg a szántóföldi művelés és a madárvédelem kérdéskörével foglalkozott. A konferencia házigazdája Dr. Faragó Sándor volt, szervezője pedig a TTSZ. A háromnapos szeminárium első felében az IBA program, valamint az angliai tapasztalatok ismertetése után (Frank T., Pál A., ill. R. Winspear) agrárpolitikai előadások hangzottak el a Magyar Agrár-környezetvédelmi Programról (Tar F.), a SAPARD-ról (Karácsony T.) és a farmtervezésről (Dr. Podmaniczky L.). Összefoglalva ezen előadások tapasztalatait, kiderült, hogy hatalmas lehetőségek rejlenek ezekben a programokban a természetvédelem terén, hiszen az EU idevonatkozó előírásai is prioritási szempontként kezelik a természetvédelem (és ezen belül a madárvédelem) kérdését. A blokk végén meghallgattuk Varga Csaba előadását a TTSZ-ről, és kapcsolódási pontjairól a természetvédelem és az agrárium kulcsszerveihez. A második részben került sor a konkrét madárvédelmi kérdések ismertetésére, mint pl. az MME Túzokvédelmi Programja (Demeter L.), vagy a ragadozómadár-védelemmel, és ezen belül a kerecsennel foglalkozó tevékenység (Bagyura J.) bemutatására. Érdekes előadást hallhattunk Széll Antaltól a széki csér és az ugartyúk agrárterületen való fészkelésének veszélyeiről, és az agrotechnikai lehető-

ségeiről. Ezt a blokkot színesítette Czumpf A. tájhasználatról, hagyományos gazdálkodásról, és ezek természetvédelmi vonatkozásairól tartott előadása.

Az utolsó nap délelőttjén egy hosszabb lélegzetű előadást hallottunk a LAJTA és MOSON Projectekről, amelyek olyan hosszú távú természet- és vadvédelmi célú élőhelyfejlesztések, melyek eredményeképpen sikerült a túzok- és fogolyállományt többszörösére duzzasztani. Dr. Faragó Sándor bemutatójához kapcsolódott az erdősávokkal foglalkozó előadás (Dr. Jánoska F.), mely a mezővédő erdősávok madárvilágával és a biodiverzitás kérdésével foglalkozott. A szeminárium utolsó előadásaként ugyanezen területen végzett kisméltós közösségek vizsgálatáról hallottunk beszámolót (Németh Cs.). Zárásként Dr. Faragó Sándor vezetésével megtekintettük a MOSON Projectet, és benyomást szereztünk az itt folyó természetvédelmi munkákról és kutatásokról.

Széki csér

A második konferenciát Kecskeméten, a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságának épületében rendeztük meg "Vizes élőhelyek a Fontos Madárelőhelyeken (IBA)" címmel 1999. május 29-30-án. A rendezvény célja az volt, hogy a vizes élőhelyeken gazdálkodók megismerjék e területek ökológiai, természetvédelmi problémáit, a természetvédelmi szakemberek pedig azokat a konfliktusokat, amelyek a gazdálkodás és a természetvédelmi érdekek között feszülnek. A kerekasztal-beszélgetést egy előadás-sorozat vezette be, amely három szekcióban került lebonyolításra: **1. VIZES ÉLŐHELYEK TERMÉSZETVÉDELMI KÉRDÉSEI**

Az MME Fontos Madárelőhelyek Program (IBA) bemutatása (Szabó Balázs)

Vizes élőhelyek tipizálása, élőhely-rekonstrukciók bemutatása (Boros Emil)

Vizes élőhelyek kezelése Angliában (Paul José, RSPB)

2. VÍZÜGYI POLITIKA ÉS A VIZES ÉLŐHELYEK VÉDELME

Vízügyi politika és a természetvédelem szerepe a magyar vízügyi stratégiában (dr. Váradi László, KHVM)

Vízbaziskészlet-gazdálkodás Magyarországon természetvédelmi aspektusból (KHVM)

Ökológia, vízkészlet és a vízdíj kérdésköre (dr. Perger László, OVI)

Halgazdálkodási gyakorlat és a halastavak természetvédelmi konfliktusainak áttekintése a hortobágyi halastavak példáján át (Szabó Péter és Kovács Béla, Hortobágyi Halgazdaság)

Madárkár megítélésének lehetséges módszerei a halastavakon (Szabó Balázs, MME)

Az előadásokat követően élénk, magas szakmai színvonalú vita kezdődött, amely főként a halgazdálkodás és a természetvédelem tárgykörét érintette. A vitát követően a felek megállapodtak abban, hogy a Haltermelők Országos Szövetsége (HALTERMOSZ) és az MME koordinálásában egy érdekegyeztető és érdekképviselői fórumot hozunk létre.

A harmadik konferencia Tápiószentmártonban került megrendezésre "Füves területek kezelési problémái" címmel. Ez a szeminárium is egy filmbemutatóval és szakmai megbeszéléssel egybekötött vetítéssel kezdődött július 3-án. A második napon az agrárpolitikai blokk keretében a mosonmagyaróvári előadásokhoz hasonló jellegű előadásokat hallottunk (Varga Cs., Szabó B., Pál A., R. Buisson, Dr. Podmaniczky L.) azzal a különbséggel, hogy a vidékfejlesztés időszaki kérdéseiről Jávor K. adott széles körű felvilágosítást. Molnár Zs. a hagyományok és a tájtörténeti kutatások fontosságára hívta fel a figyelmet. Külön érdekes volt hallgatni Bodrogi Györgyné polgármester előadását a példaértékű térségi összefogásról, melyben fajsúlyos szerepet kapott a természetvédelem. A délutáni program egy hosszabb terepi bemutató volt, amelyet Urbán S. és Vidra T. vezetett. Itt megtekinthettük pozitív és negatív példákon át a gyepgazdálkodás hatásait a természeti értékekre. A harmadik napi program - némiképp kakukktojásként - a rákosi vipéráról szóló előadással kezdődött (Péchy T.), amely faj legféltettebb természeti kincseink egyike, és fennmaradása elválaszthatatlan a gyepkezelésének kérdésétől. Óvári M. a nedves gyepkezelési problémáiról, míg Borbáth P. a gyepkehez kötődő madárfajokról (ugartyúk) beszélt. A falugazdászok által egyik legjobban várt előadást Szomor D. tartotta az extenzíven kezelt gyepke és az őshonos állatfajták kapcsolatáról, mely várakozást mutatta a hozzá intézett kérdések nagy

Érdemes támogatni!

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület 1998. január elseje óta kiemelten közhasznú szervezetként működik. A kiemelten közhasznú státusz miatt az egyesületet adományokkal támogató magánszemélyek és gazdasági társaságok rendkívüli adóelőnyökhöz juthatnak.

Magánszemélyek esetében ez azt jelenti, hogy a befizetett összeg 35%-ával, de legfeljebb az összevont adóalapjuk 30%-ával csökkenthetik adójukat. Egy példán levezetve mindez így fest:

Kiss János éves jövedelme: 720 000 Ft. 1999-ben az egyesület részére 10 000 Ft támogatást fizet be. Jövedelme után Kiss János egy év alatt 125 600 Ft személyi jövedelemadót kénytelen befizetni. Az egyesületnek nyújtott támogatás miatt az adományozott összeg 35%-át (3500 Ft) levonhatja adójából. Ez azt jelenti, hogy a befizetett 125 600 Ft adóból visszakap 3500 Ft-ot., vagy másképp: Kiss Jánosnak a 10 000 Ft adomány így csak 10 000-3500=6500 forintjába került.

Gazdasági társaságok esetén a befizetett támogatás 150%-a, de legfeljebb az adózás előtti eredmény 20%-a vonható le az adózás előtti eredményből. Példa:

Egy kft. adózás előtti eredménye 1999-ben 1000 000 Ft, és az egyesület részére ez évben 100 000 Ft adományt nyújt. Az 1 millió forint után ez évben (18%) 180 000 Ft adót kellene fizetnie. Az adomány miatt 100 000x1,5=150 000 Ft-tal csökkentheti adóalapját. Az így módosított adóalap 1000 000-150 000=850 000 Ft lett. Ennek adója (18%) 153 000 Ft. Így a kft. 180 000-153 000=27 000 Ft-tal kevesebb adót fizet.

Horváth Zsolt

száma is. A konferencia zárásaként két előadást hallgathattunk meg a Tápiómente természeti értékeiről, és az ezek megőrzésére írányuló munkáról (Vidra T. és Urbán S.).

Összességében elmondható, hogy a "füves konferencia" jól sikerült, amit a jelenlévő agrárszakemberek nagy száma is bizonyít.

Pál Attila-Szabó Balázs

Gratulálunk

Örömmel újságot lehet el mindenkinek újra, hogy nagyon sokan küldték be az új Madarász sulis feladatlapokat.

Az előző feladatlapok átolvasása során is feltűnt, hogy milyen sok, jó madárismerettel rendelkező fiatal van az egyesületünkben. A mostani feladatlapok még inkább igazolták ezt. Csak gratulálni tudok mindenkinek, aki vette a

fáradságot, és rászánt néhány órát a madarak megfigyelésére, a feladatlap kitöltésére.

Elismerésünk jeleként minden résztvevőnek elküldünk egy csekély ajándékot, ugyanakkor természetesen megtartottuk a sorsolást is.

Könyvet nyertek: Márton Bálint (Zalaegerszeg), Raffay Rusztem (Budapest), Dr. Vigh Béláné (Budapest), Buczkó Máté (Budapest), Erős Ádám (Budapest).

MME kiadványt nyertek: Godó Lajos Máté (Tiszanána), Szabó Bence (Répcelak), Gránicz Laura (Dunakeszi), Pósa Csaba (Szob), ifj. Tamás István (Borsodszirák), Tarcsay Zsuzsanna (Szeged), Magyar Linda (Kőszegszerdahely), Szokolovszki Géza (Gávavencsellő), ifj. Faller László (Szombathely), Dombóvári Judit (Szolnok).

Gratulálunk a nyerteseknek!

Köszönjük Önöknek!

Két számmal korábbi Madártávlatban kértük tagjainkat, hogy aki teheti, járuljon hozzá újságunk megjelentetéséhez.

Nos, eddig Önök 653 150 forintot adományoztak nekünk erre a célra.

Az 1999. július 22-23-án megtartott elnökségi ülés határozatai

47/99. számú határozat:

A Madártávlat következő számában példákon levezetve be kell mutatni a kiemelkedően közhasznú minősítésből következő adózási kedvezményeket amelyeket azok a jogi és természetes személyek élvezhetnek akik adományaikkal támogatják az egyesületet. A határozatot az elnökség egyhangúlag hozta.

48/99. számú határozat:

Az elnökség egy éven belül tűzze napirendjére nagy madarász elődeink kalldó hagyatékainak kérdését. Addig is meg kell kezdeni a felmérését, összeírását annak, hogy kinek a hagyatéka (illetve az abból származó anyagok) hol lelhető fel. A határozatot az elnökség egyhangúlag hozta.

49/99. számú határozat:

Az MME által alapított alapítványok közhasznúsági jelentésüket a Madártávlatban hozzák nyilvánosságra. A határozatot az elnökség egyhangúlag hozta.

50/99. számú határozat:

Nyilvántartást kell vezetni az egyesület jelentési és egyéb kötelezettségeiről. Ehhez minden szervezeti egységtől be kell kérni az alábbi adatokat:

1. A jelentési kötelezettség témája, tárgya.
2. A jelentési kötelezettség határideje.
3. Felelőse.
4. Címzettje.
5. A teljesítés időpontja.

51/99. számú határozat:

Az elnökség nem engedí el a Vízimadár-védelmi Szakosztály 361 E Ft tartozását, azt a lehető legrövidebb időn belül vissza kell fizetnie, de az SZJA 1%-ból kivételesen 100 E Ft-ot biztosít a legfontosabb működési költségek (posta, irodaszer stb.) fedezetére. A határozatot az elnökség egyhangúlag hozta.

52/99. számú határozat:

Az elnökség egyhangúlag úgy döntött, hogy az Alapszabály értelmében külföldi személy is csak akkor lehet tagja egy szakosztálynak, ha belép az egyesületbe. A szakosztályba belépő külföldi tagok tagdíjának a titkárság és a szakosztály közötti megosztásának arányára a gazdasági igazgatóhelyettes dolgoz ki javaslatot.

53/99. számú határozat:

Az elnökség egyhangúlag úgy határozott, hogy augusztusban a British

Birdwatching Fair-en az egyesületet Kállay György és Fidlóczky József képviselje.

54/99. számú határozat:

Az elnökség az írásos előterjesztés alapján egyhangúlag úgy határozott, hogy a Zsoldos Árpád által készített "Madárdalos kirándulások" című CD-ROM-ot a kiadványkeret terhére 1000 példányban ki kell adni úgy, hogy az a szeptemberi iskolakezdesre megjelenjen.

55/99. számú határozat:

Az elnökség egyhangúlag úgy döntött, hogy mindent meg kell tenni a bihari tűzokos élőhelyek védelméért, beleértve a lehetséges területvásárlást is. Ezért felhatalmazza az ügyvezető igazgatót, hogy a Kutas 95 Rt. megvételre felkínált területeiről a külföldi tulajdonos képviselőjével a vétel feltételeiről tárgyalást folytasson. Egyben megbízza az alelnököt és az ügyvezető igazgatót, hogy a vételhez szükséges pénz előteremtése érdekében a holland, a svájci és az angol társszervezetekkel tárgyaljanak.

56/99. számú határozat:

Az elnökség örömmel fogadja az újabb örökséget, köszönetét fejezi ki az örökösöknek, reméli, hogy a jövőben még sokan fogják példájukat követni, és ilyen módon is támogatják a természet védelmét. Az elnökség egyhangúlag úgy határozott, hogy az örökséggel kapcsolatos előre nem látható kiadások fedezetére a rezsiköltség terhére a bevételek 1%-át el kell különíteni.

57/99. számú határozat:

Az elnökség az írásos előterjesztés alapján áttekintette a pénzügyi helyzetet. Örömmel vette tudomásul, hogy a tagság már eddig 500 E Ft-ot meghaladó adománnyal támogatta a Madártávlatot. Mindenkinek köszönetét fejezi ki értékes támogatásáért. Az elnökség egyhangúlag úgy határozott, hogy jelenleg még nem tartja szükségesnek, hogy az egyesület gazdálkodásába beavatkozzon. Tekintettel azonban arra, hogy a minisztérium a társadalmi szervezetek támogatására a KAC pályázatot még mindig nem írta ki, felhívja a figyelmet a fokozottan takarékos gazdálkodásra. A következő ülésre részletes döntéselőkészítő anyagot kér, amennyiben a pénzügyi helyzet romlása miatt jelentős beavatkozására lenne szükség.

58/99. számú határozat:

Az elnökség egyhangúlag úgy határozott, hogy az 1995. évi Tudományos Ülés anyagát az idei ülés előtt az Ornis Hungarica-ban kell megjelentetni. A példányszámot úgy kell meghatározni, hogy a cserepéldányok mellett, aki 1995-ben a részvételi díjat befizette az megkaphassa a kiadványt és az értékesítésre is jusson. Az előállítást a kiadványok idei bevételeiből kell finanszírozni.

59/99. számú határozat:

Az elnökség egyhangúlag úgy határozott, hogy Pató úrral Haraszthy László és Dénes Péter tárgyaljon az Ornis Kft. részleges eladásáról az alábbi feltételek szerint:

- Az egyesület közvetlenül nem vesz részt egy új gazdasági társaságban, a név nem adja hozzá.

- Az embléma felhasználásáról az egyes termékeken esetenként kell meg egyezni.

- Az Ornis név a vállalkozás megszűnésekor nem vihető tovább.

- A tagság és az egyesület számára előnnyel járjon a vállalkozásban való részvétel, pl. MME tagok minden terméket 5-10%-kal olcsóbban kapjanak meg.

60/99. számú határozat:

Az elnökség egyhangúlag elutasítja, hogy a Great Bustard Trust a tűzokos angolai visszatelepítésének kísérletéhez Magyarországról tűzoktojást kapjon, mert a tűzokos Angliában nincsenek meg az élőhelyi feltételei.

61/99. számú határozat:

Az elnökség egyhangúlag úgy döntött, hogy az egyesület nem írja alá a Jánossy András által a Duna ügyében készített tiltakozó dokumentumokat, de szeptemberben részt vesz a társadalmi szervezeteknek a Dunával kapcsolatos megbeszélésén.

62/99. számú határozat:

Az elnökség egyhangúlag egyetért az al, hogy az egyesület objektumait és területeit egységes táblákkal jelöljük meg, illetve a rendezvényeinken egyesületi zászló legyen. Az érintettekkel egyeztetett, részletesen kidolgozott tervek véleményezését a Kiadói Bizottság végezze el. Ennek alapján az ügyvezető igazgató a kérdésben saját hatáskörében intézkedjen.

Ha felismerted, hogy melyik madárhoz melyik fészekalj
tartozik küldd meg nekünk a párosítást.
Könyvet nyerhetsz!

A

B

C

D

G

E

H

J

F

I

Fotók:
a, b, c, d, h, Zsoldos Árpád
e, f, g, i, j Péchy Tamás

